

КОСТАС ВАРНАЛИС
ДНЕВНИКЪТ НА ПЕНЕЛОПА
1193 Г.ПР.ХР.
?

Превод от гръцки: Георги Куфов, 1981

chitanka.info

ПРЕДИСЛОВИЕ

Някои стари и по-нови, големи и малки перодръжковци имат обичай да приписват бащинството на творбите си на други, по-прочути или дори въображаеми свои събратя.

По същия начин и аз днес представям историята на Пенелопа, уж написана от самата царица на Итака и на Добродетелността — собственоръчно написана!

Но как е могла да я напише някога, след като не е съществувала никога? И нещо още по-трудно: как я е написала, след като не е имало четмо и писмо?

Но непорочните поклонници на прадедите и новите патриота не обръщат внимание на такива дреболии. Те ще се пръснат от възмущение и ще крещят, че фалшифицирам образа на Идеалната жена и предателски очерням един „голям национален капитал“ — една Сянка!

Щом като подобни доброжелатели приемат Мита за действителност, защо пък аз да не направя Мита действителност? Щом те като историографи превръщат историята в митология, защо пък аз като фантазиограф да не превърна митологията в история?

Така че те имат пълно право да се ядосват. Но няма да признаят истинската причина на яда си. Знаят, че делата, мислите и животът на Пенелопа са фантазии. Обаче делата, мислите и животът ѝ са горедолу животът, мислите и делата на всички Господари (които живеят за сметка на народите си!), каквото и име да носят и която и епоха да мърсят. Можеш, господине, за пет години да предадеш четири пъти народа на четири окупатора без никаква загуба! Но да предадеш само веднъж Мита!

Налага се да отбележа, че между това, което възпяват двете велики епопеи на Омир, и онова, което ни разказва в „Дневника“ си Пенелопа съществуват големи различия. Например стиховете казват, че когато заминал, Одисей оставил Телемах „кърмаче“. А майка му разправя, че бил вече момченце. Стиховете казват, че Одисей екипирал

дванайсет кораба и тръгнал с тях. Жена му разправя, че били двойно повече. Близко е до ума. След като дори Мегит, малкият цар на Петала, внук на Авгий (само той ли е имал „тор“?) тръгнал с четирийсет кораба, как тъй великият Одисей, който владеел повечето от Йонийските острови и голяма част от Румелия, тръгнал само с дванайсет? Много голям хитрец! Ами че нали колкото по-малко били корабите му, толкова по-малък дял щял да вземе от плячката!

Стиховете казват, че Одисей се блъскал из чуждите земи двайсет години и когато се завърнал, избил женихите. „Дневникът“ обхваща само дванайсет години. И не ни казва дали Одисей въобще се е завърнал някога. Но ни казва, че дошъл някакъв Лъжеодисей, който не избил женихите, ами си опекар работата с тях и се оженил за „вдовицата“.

Преданието разказва, че в Итака по едно време дошло копелето на Одисей, негов син от магьосницата Цирцея. Той убил баща си и се оженил за майка си. Това не е нещо необичайно в живота на „сврѣхчовеците“. Но книгата не казва нищо по това — може би не е сварила да го каже.

„Дневникът“ на Пенелопа е по-скоро изповед на Пенелопа. Назовава нещата с истинските им имена. Това показва, че не е имала намерение да го публикува: духовен дар на героичната цивилизация на нейното време. И ако сега го поднасям на широката публика, на сегашния ни много патил и много проумял народ, нека ми прости свещената сянка на блаженопочиващата ни Владетелка и Дама!

Авторът

ПЪРВА ГЛАВА

ЗАМИНАВАНЕТО

Първи април!... Сякаш е лъжа! Още не мога да повярвам! И все пак наистина замина. Ей сега пред очите ми. Главата ми още бучи и островът се върти като воденичен камък. Замина! Нека боговете ме закрилят и най-вече Айдос.

Повече от час държа ей тъй вдигнато пачето перо. Мастилото десет пъти засъхна на върха му. Не съм вършила досега тази работа. Да пиша ли? Да не пиша ли? И какво? И до кога?

Толкова съм тъжна и ми е така пусто, че за да се утешавам и да запълвам някак живота си, ще си водя тези бележки. Но дали ще продължа? Дали ще ги завърша?... Ще ги прочета ли един ден на Одисей? Уф! Тази болест, дето ми я лепна Той: да разделям нищото на много части!

От днес пред мен се разкрива един нов свят. И сама ще бъда негов създател и ръководител. Делото е трудна работа; а за писане — всеки пише.

Остави ме млада жена с едно нервно дете, вкопчано за полите ми. И дори не ме целуна, за да не прояви ужким слабост пред низшестоящите. Като че ли пък ме целуваше в къщи! Направо на печеното! Изправен върху мачтата на кливера, когато корабът му вдигна котва, той само ми махна с косматото си ръчище, като гледаше другаде. Знае ги той жените! Висок и черен като пърнарите на Петаликос планина, бос, със запретнати ръкави, изпълваше с ръста и мургавината си и небето, и морето. И ти се струваше, че крепи на дебелия си врат огромната тежест на небето, със слънцето и с духовете му. Целият беше потънал в червената си брада и неподстриганите си коси — и в гъстите си вежди. А гръмкият му глас изскачаше от гърдите му като медния глас из пещерата на корибантите.

Нарекоха го „страшилище за хората“. И никога не е бил толкова страшен както днес, когато великото слънце го обгръщаше и го отнасяше със себе си.

Не беше ти, о Пролет, толкова сладка дори тогава, когато за първи път му казах „да“ и той така стисна детската ми ръчичка в менгемето на пръстите си, че чак изпищях от болка! И нито бузите ми пламнаха толкова, нито пък коленете ми се подкосиха така — когато впи в плувналите ми в сълзи очи своите кривогледи очи и целият мой вътрешен свят потъна в някаква бездънна пропаст! — както днес, когато не ме докосна, не ми продума, не ме погледна!

По градините и плетищата благоухаеха зюмбюлите и миризливият грах, а в дерето — боровете, невенът, мащерката и риганът. Благоухаеше и морето, което веслата и корабите разбъркваха. Благоухаеха и водораслите и пясъкът, разровени от талпи, дебели корабни въжета и вериги. Благоухаеха и новите стапели на катран и блажна боя... И все пак много по-опияняващо благоухаеха в паметта ми изпотените му крака — любовта му!

Когато главният поп завърши водосвета и поръси два̀сет и четирите кораба и те изтеглиха котвите си и вдигнаха платната си, бели, червени, сини, заехтяха всички стихии — суша, вода и въздух — от радостните песни на бойците на всички местни говори (итакци, кефалонийци, закинтосци, румелийци, светомаврийци) и от кавалите и тръбите, и от щитовете, които те като луди удряха с копията си — за да не се чуват писъците на жените, хленченето на децата и стоновете на майките.

И когато корабите се отлепиха от мокрите си темели и всички заедно потеглиха напред, на човек му се струваше, че повличат със себе си цялата Итака, вързана с въже като фелюга за задната им част... Гларусите кръжаха радостно високо горе и с пронизителни крясъци се спускаха като същински стрели към водата, за да грабнат оглозганите рибешки глави и парчетата хляб, които пияните войници и моряци им хвърляха през фалшборта — защото веднага го удариха на ядене и пиене и не ги беше еня за нищо!

А напереният Дисей^[1] стоеше като сраснат на мачтата на кливера, грамаден, тъмен, непоклатим и прекрасен като Идея и като изправено магаре. Аякс си мисли, че само той е надарен да бъде магаре

по юначество и инат: да не отстъпва пред тоягите и камъните. Но и моят Дисей е такъв. И дори още повече. Ако имаше десетина такива царе магарета, щяха да превземат Троянската крепост не за десет години (дето има една дума, пепел ми на езика!), а за десет дни. И не с оръжие, а с къчове!

На другата сутрин

Как ги забравих! Жалко! Но нима бях на себе си? И когато тази сутрин неочаквано ги видях пред себе си, много се притесних!...

Вчера, веднага щом той замина, върнах се мрачна в двореца и дадох нареждане да затворят пенджерите на стаята ми — всичко, прозорци и врати. Да махнат от балкона и первазите саксиите с мушката и босилек. Да покрият огледалата с тюл. Да изпъдят и Фемий — не ни трябваха вече песни. Да съберат кучетата и да ги изпратят на къра при Евмей, на Гарванова Чука, с дивите круши, близо до Аретуза. Всичко около мен и вътре в мен да бъде глухо и тъмно, и неразцъфнало. Да не виждам и да не чувам хора. Да мисля само за моя любим. И за себе си.

Тръшнах се по корем на леглото, притиснах с ръце очите си и те се изпълниха с искри и най-различни цветове. Как ми се искаше да заплача! Но се въздържах, за да не се зачервят очите ми и се развали кожата ми, толкова е кадифена, че като я докосна, ръката ми сякаш е чужда ръка.

Но тази сутрин, щом първите лъчи на Феб се провряха през пролуките на пенджерите като златни игли в плът, взеха, че се приковаха право върху тях. Извърнах се и ги видях. Рогата!...

Еленови, могъщи, всяко разклонение колкото лакът. Мислех си да му ги занеса като дар и за спомен на кораба, та да ги носи в боя и на хорото; в боя — за да плаши враговете; на хорото — за да ми завиждат другите жени! Никой не ще да има по-големи. А сега и Менелай ще носи рога, и Агамемнон ще носи рога, и всички храбри царе, които уважават себе си, ще носят рога. Само той няма да носи! И ще разправят, че аз съм виновна за това. Иде ми да се пръсна! Нека великите богове се смилят над него и нека Зевс му заеме своите, кочовите, а Дионис — биковите си.

Ще ги оставя там, където са си. Над иконостаса, където жените от народа пазят честните си венци в пиринчени калъфи. И когато ще отправям молитвите си към боговете, половината от тях ще се пада на рогата.

Ще ги позлатя, за да му ги подаря, когато се върне!

Трети ден вече стоя затворена сред мрак и тишина. Без да ям, без да пия. Чувствувам приятно облекчение и желание да се протягам. Ушите ми малко бучат и ударите на сърцето ми се разреждат, но цялата съм изпълнена от съзвучието на законите на Сътворението!

Чувам как моята вярна Еврикля чука на вратата ми и плаче. Не отварям. Чувам как старият Лаерт я пита какво ми е, но не може да чуе какво му отговарят. Глух е.

Сама. И най-сетне АЗ. Бях царица, но бях само негова сянка, Годеница, младоженка, майка (майка на третия месец), живеех в шепата му като някакво растение, поникнало изпод някой камък, което израстваше без слънце и без въздух и си оставаше все тъй безцветно.

Сега очите ми свикнаха с тъмнината и виждам всичко ясно, в истинската му същност, без посредничеството на светлината. Свободна съм!

Взе ме детенце още от майка ми. Когато ме отведе сама в градината и ме попита с дрезгав глас: „Искаш ли?“, покрих глава с булото си и се задавих в плач. На мястото, където капнаха сълзите ми, на другия ден поникна статуята на Айдос.

Не познавах света, но бях много красива. И макар че тялото ми беше несъзряло, въображението ми беше прекалено зряло. И създаваше прекрасни светове, по-хубави от света на Природата. Когато зиме-лете се къпех в Еврота, зад високите тръстики, приятелките ми изумени ми викаха: „Ти не си момиче! Ти си момче!“

Тялото ми беше толкова младежко, че когато си вдигах ръцете, гърдите ми изчезваха. И сега съм такава. Цялата съм като от ластик, пъргава като гуцер, като невестулка. И когато се изтягах на пясъка, за да се попека на слънце, и до мен лягаше братовчедка ми Леньо — колко само ми завиждаше! Тялото ѝ беше снежнобяло и пухкаво, здравата налято, закръглено и отпуснато, и тежко — тяло на анадолска султанка! (Сега с годините, с ражданията и с любенето навярно е

станало още по-тежко.) А моето беше тънко, стройно и мургаво. Нейните коси бяха съвсем руси, като тънка коприна. А моите съвсем черни, гъсти, сякаш изрязани от абанос; обгръщаха главата ми с лъскавата си чернота, както въглените — жарта. Тя изглеждаше по-голяма, отколкото беше, а аз — по-малка. Материя — Ленъото Дух — Пенелопчето.

Тогава не гледах сериозно на нея. Как можех да си представя, че един ден името и номерата на тази гъска („дъщерята на Лебеда“) ще гърмят из цяла Гърция и из целия свят! И че толкова царе и юнаци щяха да се претрепат да търчат чак на края на света, за да загинат заради нея. Нарекоха я най-красивата жена, откакто свят светува. Превърнаха я в символ и идея. Честта на Гърция! Щастлива жена!... Ако и мен ме беше отвлякъл някой, и за моя милост щеше да пламне още по-жестока война между двата свята: Изтока и Запада. И аз също щях да се превърна в още по-голям символ и идея и чест. Но не ми трябва такава чест. И аз ще стана връх, и то много по-висок. Апотеоз на женската порядъчност и вярност.

Идва ми наум — ами ако Парис беше минал случайно през Итака, преди да се замъкне в Спарта, щеше да отвлече мен, а не Елена! И ако синът на Приам не се е затруднил да избере най-красивата от трите богини на Красотата и да ѝ даде златната ябълка, много по-малко щеше да се затрудни да избере по-красивата от нас двете — Мен!

Само така си го казвам. Не ми трябва такава победа. Аз мога да върша зло, но не го върша. А тя не може, но го върши. Слаба воля и слаб ум. Затова и не се колебае. Пък ако ще и светът да пропадне. И пропадна!

Грях ѝ на душата и за моя мъж!

Днес не издържах. Тази сутрин рано-рано пак плачове пред вратата ми. Евриклея и Телемах. „Защо не отваряш? Защо не ядеш? Ще умреш! За нас, добре, не мислиш! Но за народа си! Как ще го оставиш да осиротее?...“ — пищеше дойката.

Отворих. Но светлината се стовари върху мен като скала. Очите ми не виждаха нищо. Чувах само как Евриклея плаче от радост.

Телемах се изплаши и си глътна езика.

Потърках очи и разтърсих коси, за да прогоня мрачните сенки, които ги изпълваха. И се наслаждавах дълбоко на светлината, на цветовете и на безбрежността.

Поех подноса с мляко, прясно масло и ягоди. Стига толкова траур и вдовство! Имам дълг към родината! Трябва да управлявам здраво. И когато Той се върне, да завари царството си уредено и още по-хубаво...

Тази грижа ме накара да се затворя три дни. И тази мисъл ме ядеше отвътре и ме измъчваше. Някакъв страх. Не съжаление!... По-скоро яд. Мислех да не го казвам. От гордост. Но не мога да изтрая. Мен не ме погледна, не ми продума, не ме целуна, когато заминаваше. Само малко преди да се качи на кораба, извърна се и ми каза тихо: „Пази Мирто!“ Не помисли нито за жена си, нито за детето си, нито за баща си, нито за царството си. А за една робиня!...

[1] Тук и по-нататък авторът използва имена, наименования, понятия и думи от най-различни епохи от древността до наши дни, като често употребява тяхната завалена форма. — Б.пр. ↑

ВТОРА ГЛАВА

ПЛЪХОВЕТЕ

Късно снощи, събота вечер, едва-що бях затворила очи и се събудих от някаква голяма врява на двора. Наострих слух. Гуляй! Викове, песни, смях. Скочих от леглото, облякох набързо хитона, омотах си крепа и пристегнах кръста си с пояса. Взех една борина и слязох бързо по стълбите.

Умът ми не го побира! Навън, от единия до другия край на двора, върху плочите беше сложена богата трапеза. В четирите ъгли пламтяха и димяха във високите канделабри борови иглички. А върху масата бяха натрупани телешки бутове и цели печени на шиш прасенца, буци накиснато в олио сирене, а на земята ведра — от онези, в които се поят конете — пълни с най-хубавите вина от избата, дето ги пазех да отлежат за Дисей.

Слуги и слугини, роби и робини, войници, градинари и чобани, всички къркютюк пияни. Трошаха глинените чаши и чинии, ругаеха, крещяха и се целуваха. А Фемий, когото бях изгонила, същият този, дето възпява само пред сегашните царе подвизите на някогашните владетели, подпрян на тоягата си, забавляваше тези скотове с „геройствата на мъжете“!... Само царете били мъже! Ами цариците!

Потърсих се. Почувствувах как нещо като топка задави гърлото ми. Опрях се на една колона, за да не падна, и затворих очи, за да не гледам. Изпитвах и срам, и страх.

Трябваше да направя нещо. Доближих горящата борина към лицето си, за да ме видят и ме познаят. И протегнах дясната си ръка, за да видят големия колкото лешник сапфир на пръстена ми — държавния печат. Този лешник можеше да ги изпрати на бесилката. Ами! Никой не се и обърна да го погледне!

Извиках:

— Аз съм царицата!

Вместо да се изплашат, те прихнаха да се смеят. А един дрезгав глас ми подвикна:

— Добре дошла, мъничка наша господарке! Ела да се чукнеш и ти с нас. Да забравиш за малко, че си парясница, както ние забравихме, че сме роби... Обичам те!

— Не ви ли е срам!

Изкрещях тези думи колкото ми глас държи.

— Веднага да се пръждосате оттук и да се заврете вдън килиите си... И утре ще си поприказваме!

— Виж я ти, горката! — обади се, сякаш бяхме на равна нога — кой? — Мирто! Неговата Миртула! Онази, за която толкова много се тревожеше Дисей.

Изправи се, без да махне ръката на Бика от кръста си, изпъна неразвитото си още тяло (я имаше, я нямаше петнайсет години!) и ми каза, като ме гледаше право в очите (прекрасна беше!):

— Сега вече ти не си нищо тук. На нас ни се падна да се оправяме и да се грижим за този дом (и да пазим честта му!). Твоята работа сега е само да плачеш дано хубостникът ти се върне, а после да го оплакваш, когато се затрие! А пък ние ще имаме грижата да не ти липсва нищо и да се радваме на либетата си, дето не могат да се откъснат от нас... Когато капитана го няма, юнгите гледат да спасят кораба. Без нас ще потънат с все хора и неща — и дворци, и нивя, и градини, и мандри, а с тях и ние, и ти!... Ай върви там да спиш, щом не благоволяваш да пиеш с нас. А като си погуляваме от време на време, ще имаме и по-голям ищах за работа. Както отсъствието ти не вреди, така и присъствието ти не е от полза!... Вземи, ти казвам, да изпиеш тази чаша за здравето на господаря ни, който имаше здрав разум и още по-здрaво тяло. За здравето на мъжа ти и на мъжа ни!... Ако ти овдовя веднаж, то ние овдовяхме десетократно повече.

И ми подаде чашата.

— Не се бой! Не сме болни!

Цялата кръв ми нахлу в главата. Отворих уста, но не можех да изрека дума. Само изблещих очи така, сякаш ми беше влязъл косъм в гърлото.

Тогава Мирто отново каза:

— Поразмърдай се де! На мъжете не им харесват жени пънове. Ще ти харижа и моя Бик... Ама име, а!

Борината се изплъзна като вода из пръстите ми. И бързо избягах да се свра в мрака като прилеп, дето лети, без да се чува пърхането на

крилете му.

Прибрах се в стаята си. Бях бясна от ярост. Ще ви покажа аз! Когато бях малка, викаха ми „Момчето“. Сега когато вече пораснах, ще ми викат „Мъжа“!

ТРЕТА ГЛАВА

ЮМРУКЪТ

Днес станах още преди зазоряване. Свежа и безгрижна, сякаш нищо не се бе случило и сякаш нищо не предстоеше да се случи. Изпратих стария Долий (дето ми го беше дал баща ми, когато си тръгнах от Спарта, за да ме съветва и закриля) при Евриклея, която на времето беше кърмила Дисей като бебе, при Ариста, която беше изродила Телемах, и при Лаерт. Веднага да дойдат! Лаерт с Аргус. Заповядах да дойдат и всички войници на служба в двореца: щитоносци, ликтори.

Всички дойдоха бързо. Само Лаерт го нямаше. Защото живее някъде далеч в имението и е изкуфял старик. Долий го заварил да седи на прага на бордея си по памучна риза и с дървените си кундури и да бели лук. А до него, легнал на земята, както всякога по корем и сврял муцуна между предните си лапи, Аргус — с едното око спял, а с другото — пазел.

Глух и полусляп, стогодишният старец не разбирал какво му казвал Долий. Свил тогава Долий шепа като фуния, както правя и аз, когато му говоря, и му извикал на ухото:

— Ела бързо! Царицата те вика!

А той почнал да плаче. Спомнил си за сина си.

— Стига резове и сополи! Сложи хубавите си дрехи.

Цял час си търсил гащите. Долий се видял принуден да го облече сам той като бебе, турил го на една каручка заедно с Аргус и тичешком ги докара в двора.

Отпред дванайсетте ликтора със снопа пръчки на рамо и секирата сред тях; отзад и отстрани около четиридесетина щитоносци. А по средата — Аз. От дясната ми страна — свекърът ми, а от лявата — Долий, Евриклея и Ариста. И щом тръбата засвири „Царят тръгва“, заедно с мен тръгнаха и небето и земята, в същия миг, сякаш беше

нагласено, отдясно изскочи огромният диск на Слънцето. Добро знамение. И сянката ми падна, дълга, безкрайна и съдбовна, върху плочите и раздели двора на две.

— Така ще се разпростре и волята ми по цялото царство.

В двореца всички още дълбоко спяха: и хора, и кучета, и въздух. Кучетата и въздухът се събудиха. Хората не чуха тръбата. Виното им беше запушило ушите.

Тръбата отново изсвири за ставане. Никой не се появи. Околовръст всички килии на слугите и робите стояха неми, вратите им не се помръдваха.

Дадох знак на ликторите да строшат вратите със секирите си.

Непоносима воня — на вино, чесън, бълвоч и амоняк! — се ранесе изведнаж заедно с цели облаци мухи. Сякаш се беше счупила канализационна тръба. На пода хъркаха скупчени мъже и жени, голи и отвратителни. Запуших си носа и замижах. Ликторите ги ритяха, за да се събудят, но те изръмжаваха и не се събуждаха.

Наредих да вземат наслуки десетина мъже и жени и да ги вържат през кръста за колоните на двора, така както си бяха: голи и отвратителни. А те се смееха, без да отварят очи.

— Хайде! Бийте ги с дряновиците!

Едва тогава се събудиха. И докато разберат какво става, целите потънаха в кръв. Кръв им течеше от раменете, от носа, от устата. И очите им се изпълниха с кръв — и сълзите им станаха червени. Щях да ги убия. За назидание. Но се въздържах. Всеки един от тях струваше много говеда. Ние ядем говедата, а тези тук нас ни ядат!

От градините и мандрите, от лозята и работилниците на имението мало и голямо тичаше да види назиданието. А навън, на площада пред двореца, много народ слушаше писъците. Тези хора не виждаха, но чуваха назиданието.

Всички хапеха устни. Само кучетата виеха. А аз казах: „Стига!“, едва когато виновните се прегънаха одве в несвяст като прострени на

въже мокри кърпи. Тогава ги развързах и ги захвърлих на плочите. А кучетата налетяха на тях и почнаха да им лижат кървищата.

След това отидохме в харема на Дисей. Търсех Мирто.

Всички тези курви — от които Той не даваше и косъм да им падне, дето не ги оставяше никога без копринено бельо, скъпоценности, мазила и шербети, дето по цял ден нищо не правеха, а само се къпеха, боядисваха си ноктите с къна и си скубеха веждите с щипци и непрекъснато дебелееха изтегнати по диваните — ги сварих да хъркат в леглата си всяка с по един мъж, а Мирто — с двама.

С голям зор я отлепих от четирите мишци и сама я повлякох за косите. Наредих да я вържат за краката и да я провесят с главата надолу за перилата на балкона.

Трябва да си го призная: просто удивително! Несъзрялото й телце, мургаво и твърдо като черен корал, беше като моето! При всеки удар се мяташе и потръпваше като от любовен гърч. Но не издаде нито звук. Какъв инат!

Но скоро открих, че всички около мен, опрели на земята копия, щитове и секири, я гледаха смаяни, жалостиво и с обич. Изгоних ги всички, жени и мъже, млади и стари, дори и кучетата, и ако можех — и въздуха! За да не я гледат! Щяха да я съжалят и да я обикнат всички: и войници, и роби, и слуги! Дори и аз самата!

Старият Лаерт припадна.

Останахме само двете. Взех пръчките и почнах да я удрям. Какво сладостно опиянение е това! И не съм го знаела толкова време! Не съм знаела, че имам толкова сила — като че ли женската омраза не е втората сила на този свят! Колкото повече удрях, толкова по ми се щеше. И колкото по ми се щеше, толкова повече удрях! И колкото повече удрях и по ми се щеше, толкова повече се опиянявах.

Благодаря ви, Богове, задето ни дарихте с много грижи и отговорности нас, Господарите. Но същевременно ни дарихте и с най-голямата наслада на този свят: да бием, да убиваме, да треперят от нас!

Но тя ме гледаше право в очите с такава ненавист и презрение, че аз сведох своите. И дори изтървах дряновицата си.

— Това е от завист, сврака такава! Аз съм (чуваш ли я?) по-красива и по-млада от теб. На четиринайсет години съм, а ти си два пъти по-стара от мен. (Лъжа! Не съм навършила двайсетте! Но не се боя от годините. Аз съм безсмъртна!) Спаруши се от злоба и се

съсухри като стафида от стипцалък. И затова *моят* Дисей предпочита мен. Знам как да го прилаская, как да му угодя, как да го сгрея — за да те забравя. И да го подмладя. То ми е в натурата. Майсторлъкът не се научава. А на какво да ти завиди на теб човек? Ти си студена, начумерена, интересчийка и лицемерка. Като те целува, ти мислиш само за възела с парите. Хем си стара, хем си същински пън. Па макар и да се вапсаш с цели очи боя. Не знаеш нито да се облечеш, нито да се съблечеш. Нито пък можеш да говориш. Ти нямаш толкова мъдрост в главата, колкото таи тази тук моя утроба. Сам Той ми го каза на заминаване: „Когато се върна по живо по здраво, ще я изгоня и ще те взема теб.“ И тогава пък аз ще те обеса на балкона гола и с главата надолу. И ще събера всички придворни. Ще разтворя и всички врати, за да влезе и народът. Цяла Итака. Ще наредя да свири и музика. Всички да те видят. Да се смеят и да те заплюват... Пу, плашило!... Теб те взе харизана. А за мен брой трийсет вола. Свекърът ти на времето, когато купил Евриклея, броил само двајсет — без да легне нито веднъж с нея. Ще те направя моя робиня: ще ме къпеш в хамама, ще ме бършеш, ще ме мажеш с благоухания, а през нощта ще ми палиш светилника!... Ха! Ха! Ха!

Беше се почти побъркала.

Добре, че ми беше хрумнало да изгоня всички. Никой не чу това, което тя ми издрънка.

Имах намерение да я оставя там на слънце. Цял ден. Да почернее още повече, да се подлютят раните ѝ, та да я изпохапят мухите. Да изтрезнее. Тогава щеше да разбере хала си. И тогава щеше да страда. Но ми стана жал за нея (дали пък наистина ми стана жал!).

Сама я развързах, избърсах с мокра кърпа кървищата. Взех я на ръце (колко беше лека — като гълъб!), сложих я да легне на кревата и я покрех с чист чаршав. Тялото ѝ се мяташе под чаршафа, както морето продължава да кипи и след стихването на бурния вятър.

Не мисля, че се ядосах. Нито, че изпитах ревност. Но във всеки случай се уплаших. Извърнах се и ѝ казах ласкаво:

— От утре ще те взема при мен като придворна дама.

— Благодаря, Ваше Величество!

По този начин ще я държа в ръцете си и ще я имам под око. И ще се уча от нея. И в края на краищата по-добре да си поделим двете царя, отколкото да ми го отнеме Целия само за себе си.

Слязох на двора като черен облак, пълен с град, дъжд и порой. И синият небесен свод потъмня. Всички чакаха, вперили очи и прехапали устни. Отправих се към двореца и се качих на третото стъпало пред входа. И извиках с твърд глас:

— Отсега нататък дворецът ще стане храм на Добродетелността. И на Целомъдрието. Тук няма повече да влезе и да омърси въздухата нито перушинка от крилата и стрелите на Ерос. Нито наяве, нито насън. Всички ще превъзмогват слабостта на плътта със силата на душата си. И с двойно повече работа. И ако някой мъж се поддаде на тази слабост (винаги те дават повод!), ще изпращам при него конския лекар да го успокои със скалпел, с чук или с връв — според кой както предпочита.

Легендата и Песента ще разказват, че Пенелопа е била най-преданата жена, откакто свят светува. А около нея, като ангели и ангелки — царедворците.

А ветровете ще понесат върху крилето си мелодията на Песента и словата на Легендата и ще ги отнасят през земи и моря до всички краища на света. Ще ги повтарят планините, дървесата, вълните, дъждовете и реките. И ехото им ще става все по-силно — от страна на страна и от година на година!

След това отидох с цялата си свита в килерите и мандрите. В килерите, където пазим реколтите от много години в големи делви, цял бой високи, вързани с дебели въжета за стените: виното, олиото, сиренето, ечемика, лещата, орехите, насолената риба, маслините, туршиите и сушените октоподи. Икономката, която беше видяла какво си бяха изпатели довчерашните й другарки, изтича на мястото си с подпухнали очи, объркана и немита, а в косите — рошава като гарга.

Премерих на око количеството на всяко нещо. И казах на Долий да ги отбележи в тефтера. След това заключих и взех ключовете. И закачих връзката на колана си.

— Отсега нататък всеки ден ще идваш да искаш от мен каквото ще ни трябва. Толкова оки от това, толкова четвъртинки от онова. И

всичко, каквото вземаш, ще го записваме. На края на месеца ще правим сметка.

После обходихме кошарите и мандрите. Хиляди глави добитък! Преброихме толкова мулета, толкова магарета и толкова коне. Толкова свине и толкова и толкова кози и овце: толкова дойни овци, толкова агнета за клане, толкова ярета, толкова шилета, толкова угоени агнета.

— Пиши, Долий!

После се обърнах към овчарите:

— Каквото трябва да заколим, първо ще идвате при мен да ми кажете. А каквото псовиса от болест, старост, беда, ще ме викате да го видя с очите си, преди да го закопаете. За всяка глава, която изчезне, без аз да знам това, ще плащате с главата си. Трябва да знам и колко се раждат. Добри сметки, добри приятели.

Колиба дори — камо ли дворец и царство! — не може да се стопанисва без аритметика, кантар и бой!

Бях се разпалила и озлобила толкова много, че бях забравила за Одисей. Когато излязох от свинарниците, минах край „клетката“ на нереза. И тогава се сетих за мъжа си. Един огромен нерез сякаш изпълваше с масата и с мощта си целия свят. Див, страшен и неудържим, той пухтеше като десет цигански духала и разтърсваше като тръстики железните решетки. Би уплашил дори самия Херакъл, дете беше убил праядо му. Защото този беше правнук на Еримантския глиган. Беше ни го изпратил армаган от Олон стария Нестор — пръв по мъдрост и по обирджилък в Гърция. Божествена красота. Нарекох го Дисей. Ще отивам често да го виждам, за да си спомням за другия. Заръчах да се грижат за него като за цар. Да му дават двойно и тройно повече ядене, а харем — колкото му държи кръстът. И да заковат на вратата му дървен герб с мълния оред лаврови клони.

И както ме гледаха сащисани всички — щитоносци, ликтори, слуги и роби, — обърнах се кръгом и заставах с лице към тях. Изправих дребното си тяло (стигна чак до небето) и с гръмък глас (сякаш идеше от небето!) им казах, твърдо и недвусмислено, дума по дума:

— На всички животни ще им се дава да ядат двойно повече. Те ни хранят. А на хората ще им отрежа дажбата наполовина. По този начин няма да напълнявате излишно, а ще имате и повече ищах за

работа. Пък и кръвта ви ще престане да дразни плътта и
въображението ви. Като отслабя тялото ви, ще закрепна душата ви.

Пътят на Добродетелността е пътят на Постенето.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

ДОБРОТО НАЧАЛО

Не знам какво ми е. А пък се чувствавам много добре. Дори напълнях. И всичко върви като по часовник в двореца и царството. Нямам никакъв тиранин над главата си. Аз самата съм тиранин. Но нещо мъчи сърцето ми. Някаква подтиснатост! Някакъв хаос. От Хаоса се е родила Земята (Гея) и от Земята (Гея) — Любовта (Ерос)!

Може би е от многото ядене, от седенето и излежаването. Нещо и като очакване, и като обещание, отвъд Хаоса, на предела между Земята и Любовта.

Може би пък е от куцузлията ден. Вторник.

Изтегната на един люлеещ се стол, от балкона гледам долу градината, пълна с цветя и плодове. Лекият мистрал ръси лицето ми със ситни капчици от шадравана. И въпреки това огънят, който гори зад челото ми, не угасва.

Хубав е животът — дори и без мъж. Миртула се гали долу в нозете ми. А аз потъвам в Хаоса, без да стъпвам на Земята и без да се спусне да ме подкрепи Любовта.

Дали пък не ми липсва!

На другия ден.

Голяма жега и голяма отпадналост. Всички врати и прозорци са разтворени и пак никакъв повей. Задушavam се. Да си поплача, та да ми олекне. Но как да си поплача, без да ми е тъжно или без да ми е радостно?

Петнайсети август сме.

На масата в сребърен поднос благоухаят и блестят, току-що откъснати от градината, смокини, грозде и праскови, от които капе сладост. Отхапвам от този или онзи плод и го оставям. Малката го доизяжда.

Насреща огледалото ми се усмихва и ми връща тялото ми позряло, по-свежо и по-медено и от плодовете. Гръдта ми се е издула, а мишниците ми са се закръглили. Никога не съм била по-красива и по-апетитна. Да можеше да ме види сега Дисей — или някой друг, скрит от него под леглото ни, както Кандавъл скрил Гигес!...

За да не пълнея повече, че и за да не скучая, всеки ден правя гимнастика. И най-вече се уча да въртя меч. Учител ми е Долий. Добре щеше да бъде, ако имах за учител Хирон Кентавъра, който е обучавал Асклепий, Диоскурите и Ахил. Но тези кончовеци не напускат гористия си Пинд с неговите вълци и Кисавос с влахинките и немитите карагунки^[1]. Трябва аз да отида в техните катуни. Да се завирам всяка сутрин с влахинките и кара-гунките из горите, те — за треволяци и охлюви, а аз — за урок!... И... поука!

Да можех да се изкача такава, каквата съм сега, на някой висок, пресечен най-отгоре връх, току над самото море, като онзи нос на остров Левкас, Носа на Господарката. И насреща ми да стоят закотвени в кръг, с мачтите си като гъста гора, всички кораби на гърците, хиляда сто и осемдесет, със сто хиляди души на тях. И на палубите им да са излезли и да са се строили, от първия до последния, царе, капитани, бойци, юнги и гребци: свободни — триждисвободни, и роби — триждироби! Едни с короните си, други с мечовете си, трети с куките за абордаж, и четвърти с веригите си. И всички байраци и флагове да се веят високо във въздуха — и всички да са затаили дъх.

И да се зазорява. Розово небето, розово морето. И там високо на върха на скалата да се изпъна като червен пламък, който се откъсва от огъня и литва във висините. Да смъкна от себе си кърпата за глава, воала и хитона. И след това да извикам с контраалтовия си глас, дето изскача направо от сърцето ми: от бездната.

— Ето ме! Рожба на сирена! Рожба на слънцето. Правдата! Победата! Страшната! Истината! Дъщеря на Зевс, Майка на Светлината! И тук, и навред! И днес, и утре!

По хилядите брегове на Океана, който опасва Горния Свят, и по хилядите извивки на Пирефлегетонт, който опасва Долния Свят —

отвъд Въображението и отвъд Смъртта — АЗ!

Никой от вас не е виждал Елена. Изградили сте образа в сърцето си и умираме за една сянка! А мен, дете ме виждате сега със собствените си очи, сърцето ви няма да може да ме побере. И отсега нататък очите ви вечно ще плачат!

И тогава тръбите щяха да разтърсят въздуха, а копията и мечовете — медните щитове. И корпусите щяха да почнат да стенат, мачтите — да скърцат, а въжетата — да свистят. И царе, капитани, бойци, юнги и гребци, триждисвободни и триждироби, щяха да захвърлят короните си, мечовете си, железните куки и синджирите си и щяха да наскочат като луди в лодките — всеки ще иска да свари да ме грабне пръв!

И тогава изведнаж от небесата щеше да се спусне, съскайки като змия, един червен облак и щеше да ме грабне в обятията си и да ме отнесе на Олимп, както божественият Орел сграбчил в ноктите си Ганимед, и както Еос отнесла на крилете си Кефал.

И там, на многомедния Олимп, да ме чакат, облечени в празничните си дрехи, Дванадесетте Велики Богове.

Само на Богове им приляга да гледат такава красота.

И всяка сутрин да слизам на земята, за да се изкъпя в извора Канат, и да се превръщам отново в девойка, като Хера, Хера „Съвършената“, Хера „Обручената“!

А тази е видимата Пенелопа, зримата Пенелопа. Другата, която не може да се види, незримата Пенелопа (вътрешният свят на душата ѝ!), е хиляди пъти по-възвишена.

Бълнувам и се мятам, сякаш имам треска.

Долу морето блести като от емайл. Ще слеза. През задната врата. Откакто дойдох като младоженка в Итака, не съм слизала; тогава, когато седях сред водораслите и през сълзи оплаквах родината си, братята си, родителите си.

Мястото е пусто. И непристъпно. И забранено за смъртни. Тук идват само сирени, морски птици и тюлени. И аз — когато поискам.

Стената на двореца, висока и сива, е застанала боязливо над бездната. Вратата е ръждясала, затворена от толкова години. Щом я бутнах, сякаш отворих вратата на Безкрая. Вдишвах дълбоко въздуха. Нищо не трепва. Всичко е застинало: борове, вода и въздух, дори чайките, увиснали високо в синевата. Всичко е онемяло, сякаш сирените са му отнели говора.

Слязох по каменните стъпала, обрасли с мъх и треви. Стъпвах с тънките си сандали по ръждата на времето леко, като полъх по върховете на лилиите. И въпреки това краката ме заболяха. Толкова са нежни! И сред пълната тишина струваше ми се, че чувам стъпките на сянката си. И в ударите на сърцето си чувах всички отминали човешки поколения и всички неотминаващи поколения на боговете! Цялата история на света!

Отидох в Мраморната пещера. Щом ме видяха, раците засвириха и скочиха в морето. В каменните вдлъбнатини натрупаната сол блестеше като пеперуда. Никой! Само аз и четирите елемента...

Захвърлих сандалите и хитона си надалеч. Нажеженият пясък пареше краката ми; а тялото ми потръпваше под жарките лъчи на Слънцето.

Хвърлих се веднага в морето — и то се изпълни с бисери. И замириса приятно, като прясно разрязана диня. И ме обгърна с такъв копнеж, така както майка обгръща детето си — та нима не съм негово дете? Дъщеря на Сирена!

Каква свобода и каква сила! Накъдето и да простирах ръце, всичко беше мое!

Заплувах и отидох много надалеч, без да се уморя и без да мога да се наситя. Колко време? Колко часа? Когато се върнах, без дъх, със замъглени и изпълнени със солена влага очи, усмихвах се като Даная, която бе блудствувала, плувайки сред златния дъжд на Зевс...

Постлах хитона си върху водораслите в сенчестата пещера и се изтегнах по гръб, скръстила ръце под главата си. И тихичко дойде и поръси очите ми със сълзите на мака синът на Нощта, Сънят, брат-близък на Смъртта. Заспах...

И тогава дойде синът на Афродита и ме обгърна със свежите си криле. Гледаше ме нежно в очите и ми говореше толкова тихо, че човек

само насън може да го чуе:

— От години те търсех и те очаквах! Защо се бавеше и не идваше? Аз приготвих за теб тази мека постеля от розови листа. Погледни! Небесата спряха да се въртят и Времето престана да се движи! Ние двамата ще създадем в този миг Очаквания, който ще смъкне Зевс от трона и ще възкачи Итака на Олимп.

— Да! И аз те очаквах и те търсех. Но не знаех, че си толкова непобедим. И макар че съм самата Порядъчност и Преданост, сега се оставям на крилете на Бога на Любовта, аз, богинята на Красотата... И никога не ме изоставяй!

— Кой си ти, грозни дивако, с остри като зъби очи и блестящи като очи зъби? Махай се!

— И аз съм роб. Казвам се Дедал. Критянин и роб от деди и прадеди. Идвам често при отлив (майната му, като е забранено!), скачам от камък на камък като коза на този пуст бряг за раци, морски таралежи и яйца на чайки. Голям зор е, докато стигна дотук, но пък уловът е богат. Ето че те намерих. Моя си. Боговете те доведоха тук за мен... Никой човек, дори и цар да е, няма да може да те откъсне от душата ми — и от зъбите ми! Седях до теб и чаках сама да се събудиш. Ти си десет пъти по-красива и от самата Елена!

— Не от Елена! — извиках аз ядосано.

— И от Пенелопа! Аз съм един от нейните рибари. Ще те взема с мен и ще те скрия в колибата си. Ще оставим хитона и сандалите ти тук на пясъка. Когато ги намерят, ще си рекат, че си се хвърлила в морето и си се удавила, за да се отървеш от тежката си робия. Толкова много преди теб са се хвърлили и са се удавили или са се обесили на някое дърво! Но никой няма да те потърси, нито пък ще се разтревожи за теб. За всеки загубен роб Дисей ще докара десет на негово място.

А пък аз ще те направя царица под тръстиковия ми покрив (звездното небе!) и върху измазания ми с говежди тор под (земята с всичките ѝ цветя!). По царица и от злата Пенелопа, дето измъчва Итака; а ти да ме измъчваш така, както славеят измъчва пъдаря през пролетните нощи, когато не го оставя да заспи! Ще спиш върху най-меки кожи и ще те храня с каймака на млякото, със сълзите на медените пити, с хайвера на големите раци, с черния дроб на спароса.

Ще преброждам долините и ще се катеря по стръмнините, за да бера за теб най-свежите благоуханни и недокоснати треви и магарешки бодили, и диви аспержи... Как те казват?

— Ехидна!

— Аз съм майстор в ловенето и дресирането на змии! Стените ми са покрити със змийски кожи с най-ярки цветове и шарки като мечовете на микенците. Ще ти подаря най-хубавата, за да си направиш от нея колан, по-здрав й от „вълшебния пояс“ на Афродита. А пък теб, сладка моя Змеице, ще те стопля в пазвата си, както стопанките стоплят в тюлена торбичка бубеното семе... Да вървим!

— Махай се! И ме остави да се облека! — извиках му аз с отвращение.

— Аз ще те облека, малка моя.

Затъкна ми хитона на рамото и ми завърза сандалите на глезените. Тогава можах да го разгледам. Як и смел момък. С едва наболи мустачки. Тъмен като Законите на Сътворението. Хвана ме отново за ръката — пръстите му изгаряха китката ми и ми причиняваха болка.

— Пусни ме, скот такъв!

Смееше се и ме стискаше още по-силно. Ритнах го в корема и му се изплюх в лицето.

И тогава, боже господи, какво беше това! Светна ми два такива шамара, че се отърколих на земята. Очите ми се изпълниха с огън...

Боже мой, каква хала!

— Обичам те! — зашепнах аз.

Потърсих се от Одисей. Харам ми отидоха с него най-хубавите ми години. Може да се хвали, че е пръв във всичко. Първи от царете, първи пълководец, първи марангозин, първи орач, първи кожар, първи овчар, първи лъжец! Но последният от мъжете!... Помнете ми думата! В Азия ще спечели голяма слава и ще стане най-богат от всички, но ще бъде и единственият, когото никой няма да обикне. Ще му се паднат много жени при подялбата на плячката, ще закупи и много други от робските пазари. Но няма да „завладее“ никоя!

Докато се изкачвах трижди щастлива по стълбата, извърнах се и му извиках:

— Утре ще те убия!
— По същото време! И по същия начин!

Нощес сънят ми беше неспокоен. Сигурно от яд! Бузите ми горяха. Ах, ще си отмъстя! Кога ще се съмне! Щом вдигне слънцето високо, ще сляза долу. По същото време! Но по друг начин!

Ще сляза сама. Но ще оставя вратичката открената и зад нея четирима щитоносци с меч в ръка. Щом се приближа до него, ще го прегърна здраво (а той ще ме прегърне и ще ме притисне още по-здраво!) и тогава ще дам сигнал със сребърното звънче, скрито в джоба ми... Но зарежи я тая! Няма да дойде повече! Всички са еднакви. Приказват, а после нищо не правят!

И все пак той ме чакаше. А пък аз не поставих щитоносци зад вратата. Взех само звънчето. За какво го взех? Ей тъй, колкото да не кажа, че не съм удържала поне малко клетвата си!

Чакаше ме с младостта си, с добротата си и с озарено от щастие лице. И с кошница грозде, покрито с орехови листа.

Сграбчи ме като луд. Отблъснах го и пак го заплюх. И той пак ме шамароса!... И стенех, и се мятах като пронизана с харпун мурена, която бере душа; и се мъчех да го ухапя по някой пръст, за да го отровя!

Късно, по здрач, се разделихме.

Докато се изкачвах по стълбите, извика ми през смях:

— Утре ще те чакам, за да ме убиеш отново. По същото време!
— Но наистина!

Слизах дни наред, десет... петнайсет!... Всеки ден по пладне. И му правех най-различни номера. Но той не ме удряше вече. Гледаше ме благо и се усмихваше.

Бързо ми се втръсна. И един ден не слязох. Нямах да сляза повече. Но не очаквах такова нещо: той се качи! С недодяланата си дързост не си даде сметка за нищо! Изкачи се по стълбата и започна да чука по вратата с един камък... Та всички да ни разберат!

А, така ли! Всичко ще свърши още днес, червей неден!

Излязох и му казах рязко:

— Върви напред!

Понечи да ме вземе на ръце.

— Долу ръчищата ти! Върви напред!

Изрекох това толкова свирепо, че и самият Цербер, пазачът на Ада, би се изплашил. А той само се усмихваше.

Отидохме в Мраморната пещера. И тъкмо когато се беше прихлупил със затворени очи връз лицето ми и целият потръпваше като вино в току-що чукнати чаши, измъкнах от косите си златната игла, която ги придържаше, преброих от лявата страна ребрата му: първо, второ, трето, четвърто, пето, шесто, и му я забих цялата, такава една блестяща, точно под зърното на гърдата, право в сърцето му, както Едип забил иглата на жена си в зеницата на очите си!

Дълбок мрак го обгърна. Не свари да чуе последния си вик. Отърколи се настрани. Окачих му сребърното звънче на врата — за спомен! Исках да го оставя там, да го изядат раците и чайките. Но ми дожаля за него. Затътрих го за краката и го хвърлих във водата. И се помолих на Посейдон:

— Разтърси темелите на морето си, сине на Кронос и Рея, брате на Зевс и на Плутон, и мой брате! Изпрати най-бурните си ветрове и най-яростните си вълни. Нека грабнат това момче, нека го отнесат и го захвърлят връз скалите на родния му Крит. Но сега вече свободен! И отведи сянката му долу в мрачното царство на своя брат. Нека го постави да седне до него като съдник на царете. Опозна ги по-добре и от Еак и от Радамант.

И докато го мяташ от вълна на вълна и го блъскаш от скала на скала, звънчето ще му звъни и ще му припомня, че една щастлива смърт струва повече, отколкото хиляда нещастни живота!

Вземи го и ми изпрати на негово място петдесет други!

Имах кеф за шеги!...

[1] Сегашни жители на Пинд и Тесалия. — Б.пр. ↑

ПЕТА ГЛАВА

РАЗДЕЛЯЙ И ВЛАДЕЙ

Стегнаха студовете. Дъждове — четирийсет дни и четирийсет ноци. Задуха и северният вятър! Вълни като планини се удрят долу във вълнолома и пръскат пяната си чак до прозорците ми, и лепват водорасли по стъклата.

А Дисей не се завърна. Трета година! А пък разправяше, че ще бъде тук още през първата есен, за новото вино!

Безпокоя се.

В двореца зацари ред и разум. А извън него ли? Разправят ми, че народът гладувал. Нали си е народ! Винаги ще гладува... А сега е и война! И принцовете, по кръв и по пара, се възползуваха от сгодата и надигнаха глава. И гледат да хвърлят вината на мен. Дисей, разправят, бил взел със себе си повечето храна и добитък; взе и всички кораби и сега няма с какво да докараме нещо от Чужбина. Ливас, югозападният вятър, изгори тазгодишната реколта, а Пенелопа си гледа само своя възел с парата. Нали си е чужденка! Събира, за да си замине! А „предвечните“ ни врагове — корфуанците, морейците, румелийците, някой ден ще налетят на островите ни, ще съсипят всичко и дори нас самите ще ни отведат като роби.

Знам какво целят. Но ще предотвратят злото. Па макар и да нямам нито опита, нито хитростта на Дисей.

Поканих на съвещание Главния поп, Халитерс гадателя, секретаря ми Итифрон (поп и той!), Долий и Мирто. И стария Лаерт, за по-голяма важност. Едно го питаш, друго ти отвърща. С единия крак в гроба. Какво да те посъветва от другия свят? Както и да е.

Денят — слънчев, като летен. Още вчера бях изпратила из целия остров глашатаите си с мощните гърла и с дългите тояги, на чиито

дръжки са издълбани две змии. Да поканят за тази сутрин на площада пред двореца дългокосите ахейци, народа и големците, на събрание.

Едва-що дъщерята на Нощта, Златната Зора, дръпна с розовите си пръсти атлазените пердета на небесата, и по улици и пътища започна да се стича и събира много народ. Повечето хора стояха прави, но мнозина бяха насядали по пезули и големи камъни.

Бях обградила от четирите му страни площада с войници и сред тълпата бях пръснала много доносници.

Хората се питаха един друг защо и как така, след като толкова години Дисей ги беше забравил и не ги беше поканил на народен сбор, сега пък жена му се бе сетила за тях! Спомни си народът, че имаше право да си казва мнението по сериозните въпроси — а не така Дисей да обявява войни, без да пита никого! Едни разговаряха за работите си, други — за болестите си, а трети — за сиромашията. А пък някои не криеха, че са дошли на събранието, за да гледат сеир. (Ако щè да пропадне родината! Ние да сме добре!) Да видят как една ей такава малка женичка ще излезе наглава с толкова народ и ще се прави на голям мъж!

Само най-големите първенци не говореха. Защото бяха дошли, след като се бяха уговорили помежду си да си разчистят веднъж завинаги сметките с царската власт.

Всичко това събираха с ушите си моите шпиони, идваха при мен и ми го разправяха. Но и без да ми ги кажат тези неща, аз си ги зиаех. Ето какъв ми беше планът: да разделя големците от народа, сега за сега, и да ги насъскам един срещу друг. А пък другиден планът ми сам щеше да се промени. Когато опасността от народа щеше да нарасне, първенците щяха да дойдат при мен. Срещу народа.

И когато роговете и тръбите засвириха и медните врати се разтвориха, стенойки върху дебелите си панти, и се появих с ликторите, войниците и съветниците си, цялото това многогласно море от хора млъкна изведнъж. Тези, които седяха, станаха прави; а онези, които бяха прави, се повдигнаха на пръсти, за да видят по-добре.

Бяха ме облекли, наконтими и вапсали, кои, мислите? Трите жрици, които обличат, наконтят и вапсат дървената статуя на Афродита. Аз бях по-хубава от нея — и при това не бях дървена статуя!

Къс хитон с морскосин цвят; колан, копие, меч и шлем, всичко от злато и сребро. Под шлема си бях сложила „кърпата за глава“ на Левкотея^[1]. Блестях като морето нощем, когато по него се разлива — същинска огнена река! — кръглата луна!

Всички ме гледаха със зяпнала уста и с ококорени очи. Като вкаменени. Сякаш на гърдите си бях закачила щита на Атина с главата на Медуза и змиите.

И когато, удряйки по плочите с копието си, понечих да прекрача с десния си крак прага, народът се отдръпна и ми стори път като омагьосан.

Стигнах до престола си от слонова кост и се спрях. И тогава се появиха две бавачки — едната държеше Телемах за ръка, а другата водеше Аргус с верига. Сложиха Лаерт да седне от дясната ми страна на по-нисък трон, Телемах — отляво, върху един златен щит, а Аргус — пред краката ми.

Вгледах се в боядисаните ми с къна нокти, за да ги видят и другите... Щом седнах и клакьорите ми закрепяха колкото им глас държи:

— На честитата ни царица — дълги години живот!

И народът пое тези думи, и три пъти ги повтори околоръст като гръм, паднал върху три планини.

Първенците мълчаха и се побутваха с лакти. Бяха се объркали. Не бяха очаквали толкова величие и толкова смелост от една такава малка женичка.

Протегнах заоблените си ръце, голи чак до мишниците, и направих знак да млъкнат. И без туй щяха да млъкнат — от нетърпение да чуят гласа ми и да ми видят акъла за първи път.

— Благородни велможи със синя кръв и божествени предци, отвън облечени в злато, а отвътре изпълнени с дух. Стълбове от порфир, които крепите трона и той вас! И ти, клети Народе, кален на студ и пек, с мазолести ръце и широки гърди: орачи и градинари, зидари и дърводелци, моряци и овчари, обуцари и ковачи! Народе на тежкия труд и на покорството, дето не би могъл да съществуваш без цар и господари и дето без Теб царете и господарите не биха могли да разкрасят живота ти с дворците си, с любовните си истории, с колите си, с разкоша си; не биха могли да създадат закони, които да крепят

реда и човечеството; да водят войни, които прославят родината; и да служат на Духа: философията и поезията!...

Велможи и Народе! Поканих ви, за да ви опозная и да ме опознаете. Отблизо. Аз — Паството си, а вие — Пастира си! Защото, когато заминаваше, Дисей на мен (и се тупнах с длан по златната гръд) предаде жезъла^[2] на властта. Ето тук присъствуват такива свети личности — попове, гадатели, секретари, които могат да потвърдят това пред вас. Аз да управлявам, най-видните първенци да ми помагат, а Народът да се покорява.

Жезълът на властта е и жезъл на Темида. И присъдата на царя е присъда на Зевс. Не търпи възражение. Ще управлявам добрия човек с цялата си добрина, и ще наказвам злия с цялата си злоба.

Знам, че реколтата пропадна и сиромашията гладува. Извършиха се и някои щуротии. Разбити бяха магазини, обрани — градини. Такова нещо повече няма да се повтори!

Народът се дърли с големците, чиито хамбари са пълни, а големците — с царската власт: за войната на Дисей, за слабото управление на една жена... Такива работи повече да ги няма! И ще се погрижим всички заедно царицата, големците и народът Ми — да спасим родината.

Подарявам на народа царските ниви в северната част на острова. Сега, докато е още зима, да се разчистят, да се изорат, да се засеят. И идния юни да ги ожънат и да овършеят. А вие, първенци, ще раздадете половината от житото си на народа. Не даром. Ще му го дадете взаимно, а той ще ви го изплати догодина я с пари, я със стока, я с надници. И който не може или не иска да ви плати, ще го вземете за роб съгласно божите и човешките закони.

Но всички ще могат и ще искат да ви платят. Защото догодина ще се върне и Дисей. И ще донесе толкова плячка, че ще блаженствуват не едно или две поколения, а дванайсет. И ще направим малката Итака — Велика Итака!...

Плашите народа Ми, вие, най-знатните първенци, че морейците и корфуанците ще налетят на островите ни... Но истинските юнаци не чакат да дойде злото, предотвратяват го. Да не стоим така със скръстени ръце, докато Дисей се завърне през есента. В Итака има три здрави кораба: на Евримах, на Антиной (който отсъствува) и на Мокрит. Собствениците им да ги въоръжат, да поемат командването

им и да налетят ненадейно на Елида. И да задигнат зърно, животни и хора. Така го е наредила Природата. По-силният и по-хитрият да живее за сметка на слабите и заспалите. А после, като се завърнат здрави и прославени с благословията на боговете (а ние тук ще правим молебени!), ще задържат за себе си най-хубавото и ще продадат на народа евтино по-голямата част.

А сега давам думата на мъдрия и уважаван старец Халитерс, първогадателят герой, дето разговаря с боговете и разбира чуруликането на птиците, шумоленето на листата, ромона на водите и грохота на мълниите.

И тогава пристъпи напред, със сребрилата си брада, със сребристите си коси, с дългия си бял хитон и с маслинената си тояга в костеливите ръце Халитерс. Затворил очи, вирайки се само вътре в себе си, той заговори с тих глас, като изричаше бавно дума след дума, сякаш четеше словата си, написани върху някаква плоча зад челото му — както и му ги бях написала:

— Мъже Итакци, Кефалонийци, Светомаврийци, Румелийци и Закинтосци, обични народе, триждилюбимецо на Щастието и на Славата — славата да имате за свой цар Дисей; и щастието да имате за своя царица Пенелопа. Слушайте ме добре я ми вярвайте.

Завчера извършвах жертвоприношение пред олтара на Аполон Филиатър (Лечител) и тъкмо когато забивах свещения нож в гръкляна на жертвеното животно, стана чудо: един златен орел се спусна към мен и започна да кръжи все по-ниско и все по-близо около главата ми. И с крясъците си ме подканваше да го последвам.

Зарязах жертвеното животно да бере душа и тръгнах подире му. Той отпред, аз — след него, слязохме на морския бряг. И там го загубих. И докато, заслепен от светлината, се вирах в небесните висини, за да го открия, един благ глас се извиси изсред морето:

— Тук!

Извърнах се и погледнах. Една Горгона. Почти пред мен. Гърдите ѝ блестяха над водата като две бронзови дюли. Красотата ѝ ме зашемети.

— Мъдри Халитерс, гадателю първогадател, говори ти нимфата Левкотея, дъщеря на Кадъм, Спасителката и Водната Змия^[3].

Знай, че Дисей и корабите му, а така също и всички военачалници на Гърция стигнаха живи и здрави и с песни в Троя и превзеха с песни крепостта. Превзеха я благодарение на умението и мъдростта на Дисей. Градът бе разграбен надлъж и нашир и разрушен с огън и меч. Ахейците натрупаха цели планини от плячка и насъбраха цели стада от роби — народ и царски деца. Ахейските първенци и дори по-второстепенните бойци не знаят къде да дянат и как да пренесат дотук тези планини и тези стада.

Корабите са претърпели догоре — и палуби, и трюмове. И сега строят нови кораби. Затова се бавят и не се връщат. Дисей, дето имаше двайсет и четири, сега ги направи на четирийсет и пак не му стигат.

След някой и друг месец, през лятото, когато се кротне морето, всички ще се завърнат в родината. И великият вожд Дисей ще възнагради щедро верните си поданици — първенци и народ, и ще накаже сурово изменниците — народ и първенци.

Да кажеш всичко това на царицата, на достойната му съпруга, на рождената ми сестра nereida.

На, вземи тази моя кърпа за глава и я дай на Пенелопа. Когато я носи, ще разсъждава като бог!

(Тогава свалих шлема си и показах кърпата на Левкотея. Клакърите и много народ проглушиха ушите ми с радостните си викове. Когато настъпи отново тишина, прорицателят продължи):

— След това земя и море потънаха в бла-гозвучна тишина. И богоподобната нимфа изчезна. Там, където тя беше стояла, остана само един светъл кръг, сякаш се бе разляло олио.

И когато се завърнах замислен в светилището, заварих жертвеното животно живо, блееше и подскачаше игриво...

След като каза всичко това, той се оттегли зад мен. И тогава известно време никой не продума нищо. Народът, многоброен и наивен, повярва в чудото. Но на първенците не им стана добре. Най-дръзкият и най-големият маскара от всички, Евримах, синът на Полиб, взе думата:

— Прорицателю, хитри мошенико! По-добре ще сториш да се прибереш в къщи и да се заключиш (и да броиш децата си, да не би да

ти се загуби някое!), отколкото да стоиш тук и да бръщолевиш неща, които други са ти надумали.

Ние не сме дошли тук, за да научим нещо ново — нито от царицата, нито от теб. Защото знаем една-единствена истина — че Дисей няма да се върне вече, както не се завърна и никой друг. Трета година почна!

Отидоха да гонят честта на една безчестница! Все едно Нищото! Ние, по-умните, не зарязахме родната си земя, за да спасим и малкото, което ни беше останало, докато другите ще загубят всичко. И сега на нас се пада великият дълг да се погрижим за родината. Не може да ни командува нас една жена — дълги коси и къс акъл! И при това толкова млада! И ето докъде я докарахме: до анархия!

Погледнете прелестната ни владетелка! Как само се е нагиздила и вапсала — като артистка! На жените им е по-важно да им кажеш, че са прекрасни, отколкото умни.

И тъй, след като Дисей пропадна, не значи, че и царството трябва да пропадне. Може да е красива — и дори много! — но царствата не се управляват с червило, а с бич. Така че трябва да стане едното или другото: или да си избере някой измежду нас, първенците, та да си има и тя мъж, и народът — господар, или да се махне. Преди да е станало много късно!

И тогава да можеше да видиш Аргус, божественото ми кучевълк, което разбира всичко и само дете не говори! Изръмжа страшно и скочи на крака. И оголи онези ми ти зъбища срещу Евримах. След това се присви, за да скочи и го разкъса. Но аз го задържах за каишката и му извиках високо, та да чуят всички:

— Сядай долу, верни мой другарю! Когато лаят краставите кучета, не бива да забравяш, че си царско куче!

Невъзмутим, синът на Полиб продължи:

— Тази година реколтата пропадна. Явно е, че боговете са ни сърдити: Посейдон, Аполон, Афродита — и дори самият бог на войните, Арес^[4]! — които закрилят Троянците и се бият заедно с тях срещу Ахейците. И затова не ни пратиха дъжд. Щом стигнеха до бреговете ни, облаците правеха кръгом и си отиваха. Тази година не

ожънахме и половината от годишната реколта. А „блаженочившият“ ни, когато заминаваше, ни взе почти всичкото жито.

И сега ни караш нас да плащаме за грешките му. Как да дадем половината от половината на другите, след като тя не стига за нас и нашите хора? И как да се осланяме на празните приказки на една горделива жена и да се лишим от това, което имаме, за да очакваме онова, което няма да дойде? И кой може да ни гарантира, че тази година боговете ще ни се отсърдят и няма да изгорят още по-лошо посевите ни?

Трябва да ги умилостивим. И единственият човек, който трябва да бъде пожертвуван, си ти, жената на виновника. Не казвам да те заколим, както Агамемнон закла Ифигения пред жертвеника на Артемида, а да се пожертвуваш с почести и зурни пред олтара на Хименей^[5]! И дето е речено, няма да се пожертвуваш ти, а онзи, който те вземе. Защото няма да вземе само красотата и младостта ти, ами и голямата отговорност за Държавата!

С чужда пита помен правиш. Вместо да подаряващ необработена земя, само камънаци и пърнари, по-добре ще сториш да отвориш твоите хамбари и кошари и да раздадеш на гладните всички онези неща, които нн задигаше всяка година твоят хубостник, а пък ти ги трупаше и седиш сега връз тях и ги мътиш!

Имаш дванайсет хамбара, пълни с жито, и още толкова килери, пълни с олио. Имаш дванайсет стада крави, всяко от по петдесет глави. Имаш дванайсет стада овце и кози, всяко от по двеста глави. Имаш още толкова стада свине (само майки, башка мъжките!), всяко стадо от по петдесет майки с по десет малки всяка. Какво ще ги правиш? Дай ги на сиромасите, щом като разправяш, че Дисей щял да ти донесе хиляди пъти повече!

И да си знаеш: който дръзне да посегне с ръчищата си на бащиния ни имот, здравата ще му ги опарим!

Да, щерко на Икар и на нереидата Перибойя, племеннице на царя на Спарта Тиндар и братовчедке на невярната Елена... Не забравяй, че си чужденка в чужда страна. И ако все още си в Итака, на нас, първенците, дължиш това, а не на народа!

Очаквах тези неща и затова не се уплаших. Отговорих му усмихната и много спокойно:

— Разглезени сине на Полиб! Жалко, че като си бил малък, Дисей те е друсал на коленете си! Би трябвало да имаш повече достойнство и по-къс език. Достойнство не мога да ти дам. (би трябвало да го имаш!), но мога да ти отрежа езика. Народът е с мен!

И тогава, тъкмо когато трябваше, разбута множеството и излезе пред всички един дрипльо и клетник, ама жив да го оплачеш (Мелантий, син на Долий, от подставените!):

— Аз съм рибар с извинение и син на рибар, работяги и аргати от деди и прадеди... Ни четмо, ни писмо знам... Полека-лека забравих и да смятам. От години живея сам сред скалите и човек не виждам. Няма с кого да говоря освен с лодката си, със секирата си, с мрежите си, с октоподите и с мене си.

Каквото знам, не съм го научил от никого! Бог и природата! Така че няма в него лъжа и грешка. Вечни закони и вечни истини... Знам, значи, че боговете са създали Итака и са я дали на царете ни. Ние нямаме думата тук... Може да нося дрипи, може да съм и самият аз дрипа, но знам, че докато съществуват от боговете дадените ни царе, ще съществува и Итака, и аз. Аз съм народът!

Затова (говорят ви Боговете и Природата!) няма да позволим на никого да пипне свещената особа на царицата ни. Да си го запишете това в тефтера!...

Първенците се размърдаха, за да го хванат и да го набият. Но други от подставените го обградиха, разкрещяха се и вдигнаха голяма врява.

— Право казва!

Заедно с тях викаха и повече хора от народа:

— И ние същото, казваме!

Може дъхът им да вони, може да текат гноища от струпеите им и въшките да се разхождат по яките им, но вътрешно са чисти и наивни, и честни!...

— Да си жива, честита Царице и Майко наша! Когато ти потрябваме, тук сме! Стъпвай ни на врата и ни прерязвай гърлото, та да станем светии! Така ни се харесва! Чуваш ли, Евримахе, контето ни!

Работата се нареждаше. Но някакъв си там неканен гост ни развали „програмата“. Един такъв нисък, плешив и черен. И с криво

рамо. Аз мислех, че ще вземе моята страна. А първенците тяхната. Но ето какво ни каза това чудовище:

— Чухме ви, царице и първенци. Всички говорихте за своята си изгода. Ала тоя тук (и посочи Мелантий) как може да говори от името на народа, след като е продажен мръсник? Знам го. Не е рибар. Ченге е. Много пъти ме е бил и ме е изтезавал в карцерите на Нейно Величество! Той ми строши веднаж лопатката и оттогава ми е криво рамото. Казва се Мелантий. Син е на съветника й Долий. Така че е подставено лице. Всички такива като него днес работят за тоя, дето е силен, а утре — за другия, дето е още по-силен. Който им плаща повече. И теб ще те предаде, Господарке, на народа, както днес предава народа. И ако се случи някой ден да се върне и Дисей, ей този тук ще му забие ножа в гърба, защото пък тогава ще го купят най-големите първенци, Евримаховците...

Първенците пригнаха да се смеят.

— Млък там и вие! — извика им целият изчервен тоя с кривото рамо. — Бяло куче, черно куче, все куче — всички сте кучета! Заради вас и царя се съсипваме от работа и гладуваме; разболяваме се, за да напълнеете вие; избиват ни във войните! — печалбата за вас, гробът на незнайния воин — за нас! Ако ни дължите — не плащате; ако ви дължим — превръщате ни в роби. Изсмукват ни кръвта от вените и ни натъпкват с богове и идеи! Мрак и в душата, и в духа, и в делата! Цялото бреме го носим ние на гърба си, а вие надигате само чашата, изтегнати върху възглавници. И гуляете с вашите скучни жени, и с нашите, неопитните, и с онези другите, майсторките, дето ви ги докарват от странство поповете на Афродита!

А всички тези неща, които окоото вижда и мисълта човешка обхваща, са наши: ниви, градини, кораби, дворци и храмове. Ние сме ги направили. И трябва да си ги вземем. Окрадените — от крадците!

Първите владетели на острова ни, телебоите, са били разбойници. Тях пък ги изгонил един още по-голям разбойник, син на Кефал и Мечката, Аркисий, баща на Лаерт, който основал династията на Одисеевците. Бащата на майката на Дисей, Автолик, бил научил разбойническия занаят от татко си Хермес, главатаря на разбойниците. И надминал и божествения си учител и царя на Коринт, Сизиф, който

завардвал теснината, ограбвал пътниците и после ги убивал. Автолик, каквото вземел в ръцете си, ставало невидимо (това и самия Хермес не можел да направи!).

Това, дете не искаме господари-хайдуци, си е само приказка. Но че ще ви стрием със собствените си ръце — от това да се боите. Ние изградихме страната си, ние ще си бъдем господари. Искаме сами да си завоюваме правото и свободата си, което ще рече — властта.

Не приемаме да ни дадете като милостиня малко гола камениста земя и малко жито. Ще вземем цялата земя и всичкото жито. И тогава ще ви дадем и вашия дял, който ще бъде равен на нашия, стига само да работите като нас. И тогава страната ни ще се изпълни с такива чудеса, че няма да имаме вече нужда нито от Олимп, нито от отвъдния живот, нито от Фемий...

Настъпи голяма суматоха.

Стражари и първенци се нахвърлиха върху него, за да разкъсат на парчета този безбожник. И много хора от народа! Чистият народ!

Дадох заповед тръбите да засвирят за тишина. И тогава попитах:
— Кой е този луд?

— Терсит го викат — пошепна ми на ухото Долий. — Не е местен. Кой го знае откъде се е домъкнал! Сигурно е чужд агент! Все току го натикват в затвора, но не му идва акълът в главата.

— Пак го натикайте. И там му фраснете двеста удара с бич от мен и още толкова — от народа.

Стражарите, които го бяха хванали, започнаха да го бият още тук, на място. Не им попречих. Доброто овчарско куче, което разкъсва случайния минувач, и предания стражар, който бие лошия гражданин, не трябва да ги възпираш. Разваля им се соят! И губят мерак да разкъсват и да бият.

Ала Терсит, колкото повече бой ядеше, толкова по-силно пицеше.

— Ще го подведете по обвинение в нарушаване на обществения ред. Второ — за обида на свещената ми особа. Трето — за подстрекателство към бунт. Четвърто — за оказване съпротива на властта. Пето — за сътрудничество с врага. Шесто — за оскверняване на религията. Седмо... попитайте кадиите, те ще ви измислят с хиляди. По този начин ще остане „вътре“ за цял живот. А пък ако оживее, тогава го захвърлете на някой гол остров, да стане цар на

камънаците и на гущерите, щом като иска. Само че опичайте си акъла — да не ви се изплъзне. В такъв случай ще хванете майка му, баща му, бебето му — каквото има. Ако ли пък няма никого, ще хванете който и да е от съседите му, така наслуки. Той да плати за всичко. Свещената Справедливост си иска своята жертва и не пита за личността!

Столичната камбана удари пладне. Беше станало вече късно, а „програмата“ не беше завършена.

Обърнах се тогава към Евримах и продължих приказката си:

— Сине на Полиб, ако ти имаше достойнство, щеше да отидеш да воюваш заедно със своя цар и с другите юнаци за честта на Гърция. Всички здрави мъже, които можеха да въртят меча и копието, отидоха. Останаха само старци, жени, деца и немощни, и колкото хора са нужни, за да обработват нивите и градините ни, да се грижат за стадата добитък, да секат дърва, да пекат тухли. А ти си хем здрав, хем красив, хем млад. И предпочете пухените възглавници пред кървищата.

Ще дадеш житото. Аз ти заповядвам. Знаеш, че цялата земя и всичко, което е връз нея и под нея, хора и къщи, всичко принадлежи на царя. Каквото ще дадеш, все мое ще дадеш. Можех да ти го взема наведнъж, насила. Но утре сутрин ще изпратя стражата си да те пази, за да не би да ти вземат всичко... Терситовците!...

А ти, народе мой, не си тръгвай. Мнозина от вас са били толкова път, за да дойдат, и ще бият още толкова, за да се върнат. Трябва да ви поразведря. В двора на двореца слуги и роби пекат десет телета и двайсет прасета на шиш. Влезте вътре. Слугините и робините ми ще ви черпят, докато кажете сами „стига!“. А когато царят ви се завърне, това ще се случва много често...

А на твоя милост, сине на Полиб, и на другите най-големи първенци, дето намерихте „сгода“ да си поделите царството и всеки от вас да си стане сам цар в чифлика си, заявявам открито и ясно: вътре в двореца си имам три пъти повече войници, отколкото имаше обичай да държи Дисей. Затова няма да дам житото си. Трябва ми, за да ги храня. За да закрилям и народа, и вас. Видяхте ли какво ви каза преди малко онзи лудият Терсит! Ако същите тези неща ви ги кажат другиден хиляди разумни терситовци, загубени сме — и вие, и аз. И това, което ви казвам, не го казва устата на една жена — па макар и да е от

божествен произход и царица. Ей това тук ви го казва: кърпата за глава на горгоната Левкотея! (Смъкнах я от главата си и я развях високо във въздуха.)

В този миг в двора се разнесоха викове и трополене на бягащи хора. Слуги и роби изскочиха навън, като крещяха:

— Идва! Отдръпнете се!

— Кой идва? — запитах аз.

— Дисей!

Сякаш пожар избухна на площада. Всички тичаха. Народът — за да види, а първенците — за да избягат.

„Дисей“, нерезът, беше разбил вратата си и се беше втурнал разярен навън — и ето ти го насреща, изскочи, силен и безсмъртен, като бог, през Големите Двери...

Голям смях падна!

[1] Култовото наименование на Ино, дъщеря на Кадъм. Означава „бяла богиня“. — Б.пр. ↑

[2] Игра на думи: на гръцки „равдос“ означава не само „жезъл“, но и „тояга“. — Б.пр. ↑

[3] Игра на думи: „нереида“ и „нерофида“ — „водна змия“. Приета сред нереидите като морско божество, Левкотея е била изобразявана и със змийска опашка. Моряците я считали за своя покровителка. — Б.пр. ↑

[4] Гръцкото ние на Марс. — Б.пр. ↑

[5] Бор на брака у гърдите. — Б.пр. ↑

ШЕСТА ГЛАВА

ХЕРМЕС

Първо увеличих с два аршина височината на стените на двореца-крепост. И издигнах на четирите ъгли четири нови наблюдателници освен другите две на портала. И вътре — ден и нощ караул. Подсилих и стражата на крепостта. Направих ги триста. И често ги карам да вършат разни упражнения на площада, та да ги гледат народът и първенците...

Но не е достатъчно да се боят от нас. Трябва и да ни обичат — искам да кажа народът, който лесно се мами. Заповядах в училищата и по църквите, а и поетите да славословят всекидневно свещената царска институция, да култивират чувството на страх от бога и да отклоняват вниманието на сиромашията далеч от живота, към небесния живот, сиреч към смъртта!

Ще направя така, че държавата да засияе ката дворец от приказките. Законите — темели, а боговете — покрив! И вътре единственият обитател ще бъда аз; всички останали — сенки. Няма да отворя нито един прозорец. Нито дори пролука. Да не влиза светлина отникъде. Най-големият враг на властта на Единствения е светлината на мнозинството.

Първенците най-сетне разбраха, че се грижа и за тях; че техен враг не е царската власт, а народът... Народът, който се пробужда и се размърдва.

Проводиха при мен Амфином — сина на Нис, Писандър — сина на Полихтор, и Агелай — сина на Дамастър, за да се сдобрим. Раздадоха жито на народа — едно дадоха, десет ще вземат. Евримах и някой други се държат още рачешката. Чакаат... Но къде ще отидат? Накрая и те ще дойдат с нас.

Но нито аз имам доверие на големците, нито пък те — на мен. Но докато отсъствава Дисей и докато народът гладува и терситовците

го подстрекават, ще ни обединява още по-плътно общата опасност.

Сполучлив излезе пиратският набег по селата на Гастуни. Пиратските ни кораби донесоха много плячка. Капитаните задържаха за себе си най-хубавото и продадоха по-голямата част на сиромашията. Евтино, в смисъл на двойна цена — поради войната!...

Подготвям още едно такова патриотично начинание по бреговете на Епир. Може да отида и аз...

Ето как е станало чудото със сина на Мая (най-голямата звезда от Квачката) Хермес — Чобанина, Хайдука и Лъжеца, Развратника и Превозвача на душите.

Да го запиша ли? Как ли ще му се стори на Дисей, когато го прочете? Амин! Чест. Синът на Мая е бил баща на дядо му.

Но дори и да не му беше працядо пак е чест за мен да ме обикне бог. Боговете ходят с богини, със сирени, с русалки и царици, и то само гъркини. Не ходят с шафрантии и варварки. По този начин соят им се развъжда по цялата земя и от тях произхождат свръхчовеците — „пастирите на народите“.

Един следобед си седях на балкона. Преди месец време. И с ибришими, кенари, златни ширити и тютюрмета бродирах върху един копринен шал небето със звездите и земята с цветята. Чух долу на улицата някакъв странен глас. Един млад праматарин минаваше отсреща. Изпечено лице, къдрави коси и черни очи.

На една табла, окачена на врата му, продаваше най-различни неща: прозрачни ешарпи, тънки като паяжина дантели, колани от змийска кожа, карфици от слонова кост, златни безопасни игли и скъпоценни камъни; и цяла сюрія мазила, парфюми, помади и билки.

Не издържах. Повиках го горе и дадох знак на стражата да го пусне. Отблизо изглеждаше още по-екзотичен и очите му още повече изгаряха. А гласът му? Проникваше дълбоко в мен като ек от някакъв друг свят. Такъв гръцки език не бях чувала дотогава! Познавам гръците от Стълбовете на Херакъл^[1], та чак до Нил и Бористен^[2]. Неговият говор не приличаше на никой от говорите им.

— Откъде си, земляк?

— Отвсякъде!... Обиколил съм целия Океан, който опасва Горния Свят. Говоря на езиците на всички народи — и на боговете! Къде ли не съм ходил! От Вавилон до Мемфис, отвъд областта на Водопадите, там, откъдето извира Нил, в страната на Етиопците, при „най-далечните мъже“, където често отива и Аполон и пиянствува с тях. Една нощ го видях, къоркютюк пиян, да пее и да играе „касапското“ — видях го, защото нощният мрак светеше като слънцето денем.

Бил съм и още по-нататък, в страни, където всеки скъпоценен камък е диамант и всяка трева — благовоние. Там птиците говорят като хора, рибите пеят като птици, конете имат рога, а воловете нямат. Там медът тече на ручей от корубите на дърветата, а каймакът на цели извори от мляко се събира в големи езера. И колкото по-на юг вървиш, толкова по-големи стават дните и по-малки нощите и накрая стигаш до едно място, където слънцето никога не залязва. Там вече не съществува нито време, нито смърт. Всеки от щастливците в тази страна е толкова древен, че пред него Кронос изглежда като бебе; и толкова всезнаещ и мъдър, че пред него боговете изглеждат като прост народ.

Върнах се от другата страна на Океана, откъм Запад и Север, минах през чатала на Атлант, дето крепи небето на рамото си, и дойдох отново в нашия свят, малкия и лъжовния, света на разрухата, на смъртта и на сълзите...

Разправяше, разправяше... А аз го слушах като омагьосана, притворила очи, както измореният Персей, след като убил Медузата, се изтегнал посред бял ден под един дъб и полека-лека потънал приятно от действителността в съня с кървавия меч в ръка...

Не знам колко време съм го слушала. Нито пък помня какво ми разправяше.

Когато дойдох на себе си, дневното светило залязваше. Смръщих вежди и купих някоя и друга помада и няколко карфици. А той докосна кутрето ми с нокътя на своето кутре и ми каза тихо:

— Имам едно вълшебно биле от Протей. С него старият морски бог се превръща в риба, във водорасло, във вода, в огън, в каквото си

ще. Намерил го някога в Атлантида, в най-голямата дълбочина на Океана, в пещерата на дъщерите си, дете е цялата в сребро.

От морския дух, от баща си, значи, дъщеря му Идотея откраднала един корен и ми го даде една нощ, когато бях претърпял корабокрушение в един от трите ръкава на устието на Нил. И ме научи как да го употребявам... Не ми е за продан...

— Дори на мен ли?

— На теб ти го подарявам. Ще легнеш в кревата и ще сдъвчеш един лист. И който мъж си наумиш, ще дойде при теб. И бог дори.

— И Хермес ли?

— И Хермес! Но трябва да е минало полунощ и да си разтворила прозорците.

Не му повярвах. И не оставих прозорците отворени... Забравих ги отворени!... И от инат окачих една въжена стълба на перилата на балкона, откъм градината...

Не можех да си намеря място, докато настъпи полунощ. Бях много нервна. Изкъпах се и се намазах с най-скъпите масла. И се изтегнах на леглото с билето в ръка. Видях насреща си че прозорците и балконската врата са отворени, и рекох да ги затворя. По-късно. Беше толкова топло и ми се искаше въздух!

Времето се влачеше. А сърцето ми биеше все по-силно. Билето пареше пръстите ми. Едва издържах и току ставах и наквазвах устните си с вино. Отначало от време навреме и по малко, а после все по-често и повече. И аз не знам колко изпих. Бях замаяна.

И когато от високите клони на сребристата топола се обади кукумявката и герданът на Квачката се изкачи три копрали, сложих в устата си един лист и прошепнах толкова тихо, че сама не си чух гласа:

— Сине на Зевс и на Мая, прославени прародителю на Дисей...

Не сварих да кажа нищо повече и на балкона се появи божествената му красота. Затворих очи. Не владеех нито тялото си, нито мислите си, нито дъха си. Чувствувах присъствието му и силата му, без да го виждам, чак докато се сипна зората. Тогава отворих очи. Беше прамагаринът.

— Да... Предпочитам да приемам човешки образ... Затвори си отново очите.

И прокара нежно палеца си по потръпващите ми клепачи...

— Отвори ги сега!

Беше самият Хермес. Но не го виждах. Виждах само светлина, която ми причиняваше болка...

— Стани отново праматарин — прошепнах му аз. — Не мога...

— А сега, със здраве, трижди възлюбена моя!

— Ще те задържа в двореца.

— Ще избягам като въздух през прозореца.

— Тогава утре...

— Не, другиден. През ден: вторник, четвъртък, събота.

— Ами през другите дни?

— Имам съвещание с великите богове, на Олимп.

Мина един месец... Но ето вече трети ден, откакто не се е появил. Изпратих Долий и Мелантий в града и по селата, за да го намерят. Никъде го нямаше...

Снощи го намериха убит край Злото море.

Свърши и билето. Тъжно ми е до смърт. Легнах болна.

На Мирто, която се грижеше за мен, разкрих тайната си. Никак не се изненада. Само ме попита:

— Кога идваше при теб?

— Във вторник, четвъртък и събота.

— В понеделник, сряда, петък и неделя идваше при мен.

Един ден повече седмично на робинята ми!

[1] Гибралтар. — Б.пр. ↑

[2] Днепър. — Б.пр. ↑

СЕДМА ГЛАВА АНТИНОЙ

Ето че дотрябва и гимнастика! Учих се да въртя меч, за да не скучая и да не пълнея, за да не прелее линията и да не се отпусне гъвкавостта на тялото ми; и за да придобия мъжки начин на мислене и смелост. И през ум не ми минаваше, че ще се бия на двубой дори!

Преди десетина дни много рано сутрин ме събудиха звуци на тръби и викове откъм вълнолома и тропот на подковани кондури, които тичаха към морето.

Излязох на верандата, за да видя. Една фрегата с червени платна се надуваше като паун на пристанището. Току-що беше хвърлила котва. От палубата скачаха войници, въоръжени като за война. Тридесетина. Май много! И без мое разрешение!

Накрая свалиха по една талпа, стъпка по стъпка като булка, един кон, снежнобял като жасмин, със златна юзда, велурено седло и боядисани в жълто копита, с шафран! Щом стъпи на пясъка, разигра се, та четири души не можеха да го озаптят. Цвилеше ядосано и все се изправяше на задните си крака, докато накрая скочи на гърба му и го стисна здраво с краката си, кой, мислите? Антиной! Най-богатото и най-красивото князче в царството. Но и най-тъпото! Какво търси тук, при това с аскерите?

На пристанището се беше насъбрал много народ и зяпаше. И се възхищаваше на месията. И когато красивият момък се отправи към града като завоевател, всички му викаха:

— Теб искаме, сине на Евпейт! Добре дошъл, гордост на острова ни! Надежда на народа!

А някой извика:

— Да си ни жив, царю наш!

Виж ти!

Дошъл, значи, за цар с маниер на жених. С красотата и с богатството си. Но и с меча си! Така иска! Целува и бие!... Но сербезлъкът му е само за лице! Като пред огледало.

Когато Дисей събираше момците за война, той тук изфиряса и се скри в имението си в Кефалония, както и Евримах отиде, та се свря в полите на майка си. И след като отърваха кожата си и опасността от завръщане на царя все повече намаляваше, отново излязоха, свежи-свежи, на пияцата. И искат да се оженят за трона! Да им предам царството заедно с всичките му съкровища и на туй отгоре и себе си, съкровището на съкровищата, и царството на царствата!...

Тоя новия добре ще го наглася. Няма да го оставя да се съедини с другия — така ще го нацапотя, цял живот ще си търка мутрата с гласпапир и пак няма да може да си изтрие чернилката!

Слязох бързо от верандата и изпратих Долий с десет дворцови щитоносци, за да спрат всички на площада.

Там Долий поднесе на Антиной за добре дошъл, от мое име, на един сребърен поднос хляб и сол и му каза, че го чакам в двореца и му предлагам гостоприемството си, докато приготви своя.

Само това и чакаше! Засука мустак, усмихна се и промени пътя си.

Разтвориха се веднага вратите и той влезе в двора на кон заедно с аскерите си.

Двете ми доверени прислужнички, Мирто̀ и Хрисанти, го посрещнаха и го отведоха в банята. Долий се погрижи за коня му и нареди да го откарат в конюшнията, а аскерите — в казармата.

В банята го чаках аз. Първо го поздравих, а след това, според обичая, го изкъпах със собствените си ръце, без да му кажа нищо повече и без да го оставя да си отвори устата — и очите си! Натрих го добре с хума, изтърках го със златното стъргало, изплакнах го с гореща вода, а след това го намазах с благовонно масло, облякох му нов хитон и го сложих да легне на мек диван, за да си отпочине.

На тръгване му дадох два ключа.

— Този е от твоята стая, а този — от моята: честта и смъртта. С първия ще отиваш през нощта да си отдъхваш; с втория ще влезеш във

вечната нощ, от която пробуждане няма. Когато излизаш навън, ще ги оставяш на прага. Който дръзне да го прекрачи (никой досега не го е прекрачвал), няма да излезе със собствените си крака.

Сложи ги и двата в джоба си и не каза нищо. Изстина. Бях му взела акъла!

Късно следобед седнахме на масата само ние двамата, един срещу друг. Пиеше той, пиех и аз. И се звереше. Навън на двора момците му ядяха и пиеха и те заедно с моята стража. И когато дойдоха на кеф, започнаха да закачат моите:

— Честито сватосване!

А ние двамата вътре в залата пиехме, без да пророним дума. Когато малкият понечваше да отвори приказка, аз го срязвах:

— Аз ще питам, а ти ще отговаряш! За какво си дошъл в Итака?

— За да се ожения за теб. Щом като не щеш другите (и с право!), ще вземеш мен, защото съм най-добрият от всички!

— Така си мислиш. Скоро ще разбереш, че най-добрият мъж съм аз! Затова не търся мъж; служители търся. Поканих те в двореца, за да станеш мой приятел и за да не отидеш да се сдружиш с онзи другия, нахалника, сина на Полиб. Това е в твой интерес. Като приятел ще спечелиш много, като жених ще загубиш всичко. Помисли и действуй!

Когато се стъмни и прислужниците запалиха борините, цяло множество от сенки заиграха около нас и над нас — и в главата му. Виното го беше хванало. А аз си отварях очите на четиринайсет. Станах.

Стана и той послушно.

— Лека ти нощ!

Извади ключа от моята стая и ми го даде.

— Не ми трябва.

— И на мен. Вратата ми е винаги отворена — отвърнах му аз с твърд глас.

През нощта, когато дворецът и целият свят потънаха в бездната на Безмълвието, чух тихи стъпки в коридора. Той беше. Не се спря

пред моята стая, нито пред своята. Отиде по-нататък, до стаята на Мирто. Бутна вратата. Беше отворена.

И него ли?

Халал да ѝ е!

Мина една седмица, а той нямаше и намерение да се пръждосва. Навън Евримах беснееше и заплашваше, че ще го убие. Чудесно! Време беше, значи, да го изгоня, за да върви да се дърли с другия!

На седмия ден сутринта го поканих в залата.

— Сигурно скучаеш? Искаш ли да поиграем на нещо, та да мине времето?

— На какво? На зарове ли?

— Аз не играя на зарове. Играя си с меча. Нали ти казах, че съм най-добрият мъж в царството. И ще ти докажа това.

— Срамота е да меря сабя с една жена! Дай ми най-силния си момък...

— Аз съм най-силният момък. Да излезем навън!

На двора ни чакаха Долий и Мелантий; единият носеше моите доспехи, а другият — неговите.

— Облечи се и застани на четири крачки отгук! Щом преброя до три — пази се!

Момците му и моята стража гледаха смаяни.

— Всички сложете оръжието долу! Слугите да го съберат и да го сложат в арсенала, докато трае борбата. За да не би да се разпалите и вие и да почнете да се биете!

След това се обърнах към Антиной:

— Ако те победея, ще станеш мой служител!

— Ами ако бъдеш победена?

— Мен никога и в нищо не ме побеждава никой!

— Ами ако се случи обратното?

— Тогава ще те взема за мой мъж. Само за мой мъж. Не и за цар!

В този миг Атина Палада ми придаде божествена красота и сила. Изглеждах по-висока и по-опасна. Духът ми се удесетори!

— Едно, две, три...

И като казах „три“, нахвърлих се отгоре му като сокол връз гургулица. А той като гургулица отскачаше ту надясно, ту наляво, ту назад, за да ми се изплъзне. Дълго трещяха и звънтяха мечовете, ризниците, щитовете, шлемовете. Не му давах дъх да си поеме.

И както от две срещуположни била на някоя фуниеобразна долина се спускат два насрещни вятъра и се счепкват, и се хапят с бяс и стонове, вкопчани един о друг, и сухите клони, прахът и водата се издигат и се въртят във висините като стълб, по-бързо и от мисълта, а на върха на стълба черните гарвани напразно се мъчат с железните си гърди да достигнат отсрещния рид и да се сврат в пещерите си, така и ние се удрахме с бяс и стонове като насрещни ветрове!

Но аз политах като архангел и го удрях по-страшно от него с меча си и с ръката на Атина!

Много го изморих. Беше прежълтял. И тогава го фраснах здравата с тъпото на меча си по пръстите на ръката — и той изтърва своя.

Вдигнах го и му го подадох:

— Задръж го!... С него ще ми служиш и ще бъдеш първият сановник в царството... А сега си събери момците и си върви по живо по здраво!

— Ами оръжието ми?

— Ще остане тук. Не ти трябва. Докато съм аз тук, ще закрилям и теб, и хората ти! Аз!...

ОСМА ГЛАВА

БУНТЪТ НА ТЪЛПАТА

Главнята на Ерида^[1] достига много по-далеч от погледа на Дика^[2]. Тази главня е виновна — изскочи от Тартара и подпали Итака и всички останали острови. Но и аз съм си виновна, задето проявих пренебрежение към могъщата богиня — не ѝ бях издигнала дори светилище. Макар и късно, дадох нареждане да ѝ построят един блестящ храм с две колони на входа.

А главнята на Ерида беше езикът на Терсит. Грешка направих, че още тогава не го обесих за езика пред всички! Защото избяга от голия остров, дойде тайно в Итака и започна да подбужда народа. Срещу големците.

Това стана по време на моето отсъствие — когато отидох заедно с най-храбрите принцове (без Евримах), като главна капитанка на пиратската армада, да оплячкосаме бреговете на Арнаутия.

Вярно е, че тази година излезе по-лоша и от предишните. Суховей, гадини, мраз, филоксерата съсипаха нивята, маслините, градините и лозята. Бедняците, които дължаха на първенците, не можеха да си платят. И естествено съгласно „божите и човешките закони“ дълговете, „взети вкупом“, се погасяват с вериги.

Но и на робите не им дойде акълът в главата. Не само че не работеха, ами на туй отгоре и разваляха имотите. И първенците биваха принудени, пак съгласно „божите и човешките закони“, да ги „бият с тояга“ или да ги бесят.

Най-справедлив от всички в случая се показва (да си го кажем право) Евримах. Преби и обеси повечето от тях. И тогава станало нещо не чувано, нещо, което не е ставало, откакто свят светува. Робите вдигнали веригите си и с тях заудряли богородения първенец. И щели са да го убият, ако не се били намесили крепостните му. Счупили му само лявата ръка и сега е в гипс и му виси на един повой през врата.

От Итака главнята се прехвърлила и на другите острови. Всеобщ бунт на простолюдието. Искали за няколко дни да заситят вековната си омраза!

Първенците се затворили в крепостите си, а крепостните им се пръснали; и тогава се намесил и Терсит — онзи масонин, онзи безбожник, онзи българин! Главнята на Ерида!

Въоръжил ги, натъкмил ги, накарал ги да си поделят имотите и сами да се управляват. Народовластие! Попитах после и най-старите мъдреци в царството. Никой не знаеше какво означава тази дума! Защото никога не е съществувало и никога не може да съществува такава нещo!

Въоръжили се дори жените и децата им — същински Еринии и малки дяволи! — с балтии и тояги. Завардили най-удобните места за пост из островите и пазели „правото“ си!

Поставени натясно, първенците изпратиха скришом една малка платноходка в Арнаутия, за да ме повикат да се върна. Милост!... Аз нали ви казвах!

Събрах набързо момчетата си и се върнах в Итака. Беше нощ. Отидох направо в двореца. Вдигнах стражата, която от страх също се беше залостила в крепостта. Срам ме беше коскоджамити богородена царица, на която ѝ приляга да се бие само с Титаните, сега да се унижава да се бие с разни простаци — народа!

Зазоряваше се. Никой не беше подушил, че съм се върнала. Залавях всички хора от народа, които срещях по улиците и полето, и ги бесех без съд. Обграждах селата и ги изгарях. Наредих да колят децата и старците, да изнасилват жените, да разграбват прикята на девойките. Терсит побърза да ме пресрещне с колкото хора можа да събере, но загази. Малцината негови другари паднаха, а оцелелите го изоставиха. Остана да се бие сам, един срещу двеста, докато падна убит и той. Обесих го, макар и мъртъв, за езика!... Бях се зарекла!... След два дни колелото на Историята отново започна да се върти правилно. Редът!

И за да накарам останалите да дойдат на себе си, взех, че хвърлих на кучетата (пред самите тях, за да гледат!) всичкото месо,

което бях докарала от пиратския набег. За да знаят, че на верните ни кучета се полага да ядат по-добре от неверния ни народ!

През нощта ми се яви насън моята покровителка Атина Палада, погали ме по бузата и ми каза:

— Браво!

По повърхността настъпи спокойствие. Но долу дълбините врат. Ври Омразата. Капитан на народа сега стана синът на Терсит. Терсит и той! Терсит Втори! Проклето племе! Един убиеш, десет поникват! Тоя пък хвана балкана заедно с мнозина от бунтарите. Един в Кефалония, други в Света Мавра, в Занте, в Румелия. Пак ще трябва да бесим и да палим села!

На онези, които „сведоха глава“, им увеличих работните часове, намалих им надницата и ги съсипах с двойни данъци, за да платят за щетите, които нанесоха; и за да се научат, след като намериха по-лошото, да не търсят по-доброто!

Наплашените първенци не смееха вече да останат в именията си. И за по-голяма сигурност дойдоха да се приютят в дворцовата крепост. И от Итака, и от другите острови. С оръжието си и с главорезите си.

И сега са се нагласили добре и не щат да си отидат. И полека-лека разбрах, че вместо те да са мои затворници, аз съм станала тяхна затворница.

Ами че кой ли не дойде? Първи довтаса онзи хубостник Евримах, галеника на Полиб — на туй отгоре със стария Полиб! След това дойде Антиной, единственият син на Евпейт; Песандър, синът на Полихтор; Амфином, синът на Нис; Агелай, синът на Дамастър; Ктезип, синът на Политерс; Лейокрит, синът на Евенор; Лейод гадателят, синът на Йоноп; Демоптолем, Евриад, Елат... Над петдесет души!

Първоначално всички бяха изплашени. Но като премина първият страх, покуражиха се. Казах им да си съберат момчетата, да се върнат в замъците си и да не се боят от никого, докато знаят, че аз царувам, аз — Амазонката! И вместо да се боят да не ги убият, те да убиват!

Но не рачиха и да се помръднат. Държат оръжието, което им дадох, и си седят като у дома си. Същински господари и стопани! Тук от двореца, казват, защитават най-добре и имота си, и трона, и родината! И току опустошават килерите ми, избите ми, стадата ми!

Всеки ден колят на двора дванайсет охранени агнета, осем угоени свине и две телета сукалчета. Заколват ги, одират ги, опърлят ги и ги пекат на шиш пред очите ми. И го удрят на ядене и пиене, на песни и хора! Карат и Фемий да им пее с китарата си най-новите „славни деяния на мъжете“, за царете, които отидоха да се бият при Троя. Само че са му забранили да споменава името на Дисей! Тези невероятни рапсодии ги бил натъкмил, разправят, някакъв си поет! Амир ли? Томар ли^[3]? Нещо такова било името му!

Посегнаха и на робините и слугините. И те самите, и главорезите им. И покрай тях и моите войници, слуги и роби! Оскверниха храма на Добродетелността!

Моите вече не ме слушат. Предпочитат първенците, защото прекарват по-добре с тях!

Но само това да беше! Толкова навириха нос, че подхванаха пак старата си песен: да се оженят, та да се оженят за мен! И всеки ден ми пращат сватове и прикя!

Не съм мигнала от много нощи насам. Само нерви съм! Как ми се иска да се върне внезапно Великият Господар, Героят на Героите, Мъдрецът на Мъдреците — Дисей... или някой друг! Иначе ще поискам помощ от някой чужд цар.

[1] Богиня на раздора — Б.пр. ↑

[2] Богиня на правосъдието и възмездието. — Б.пр. ↑

[3] Непреводима игра на думи — на гръцки „амирос“ означава „злочест, нещастен“, а „томари“ — „негодяй“. — Б.пр. ↑

ДЕВЕТА ГЛАВА

ОМИР

Да ни се отворят и на нас очите! Дойде и при нас най-големият, както се разправя, поет на нашето време. Омир! Така го казват — и самите богове не знаят дали това му е истинското име и откъде му е семето! Днес-утре ще почука и на моята врата. Нямам никакъв ищах да го чуя. Дотегнали са ми такива скитници. Само лъжи разправят. И ако още държа Фемий, правя го за хатър на Дисей. Той го доведе и не приляга да не го завари, когато се върне...

И преди войната, и сега още повече тези стихоплетци обикалят от страна в страна и пеят с неприятния си дрезгав глас (пият като мехове!) в дворците на царете и велможите невероятните подвизи на героите от рода, който му плаща — един гол кокал!

Наредих на портиерите, ако се случи да дойде и при мен, да му дадат един талер и да го отпратят.

Мина цяла седмица, а той не се появи в двореца. Има си хас да е отишъл първо при Евримах и при Антиной! Нямам интерес от такова нещо. Може да го подучат да ми каже, че Дисей се е затрил. Трябва бързо да проводя човек да ми го доведе.

Разправят, че бил ходил в Троя и че се сдружил с всички вождове на ахейците; ядял и пиел с тях и дори, че бил воювал и той! Повечето от тези амбулантни търговци не са ходили по-далече от Египт и по-надолу от Ниокастро^[1]. Ами че как е видял всичко това, за което пее, след като е спял?

Все таки, разправят, че този, кьоравият, бил голям майстор. Изкалпвал митове за хората със същия майсторлък, с който куцията Хефест Ковача изкалпва мангали и маши за боговете.

Иска ми се да го чуя.

Изпратих Долий из страната, за да ми го доведе. Отишъл, разбира се, в замъците на първенците. Никъде го нямало! Има си хас да е лъжа, че бил дошъл!

Като минавал и през бедняшките махали, хвърлял за всеки случай по някой поглед. В една таверна до корабостроителницата една нощ видял някакъв чуждоземец да пие в компания с местни хамали и рибари — утайката на острова. На рамото му висяла китара.

— Кой е този? — попитал Долий.

— Този ли? Отде да знаем! Нямаме обичай да питаме. Стига ни, че издържа на пиене и си плаща пая. Я праматарин ще е, я крадец, я е утрепал някого в своя край и е успял да се чупи и да дойде у нас.

— Свири ли на китара?

— Амии! Разправя, че я продава!

И тогава Долий запитал самия него:

— Кой си ти бе, приятелю?

— Какво ти влиза в работата на теб? Обърни една и си трай!

— Аз съм пратеник на царицата. Властта!

— Пъф! Аз измайсторявам с жиците на китарата си колкото си ща царе и дори богове! И ги развалям, когато се ядосам! Та сега ще ми заповядват хлапетиите на моите създания!

Бил пиан.

Изправил се, като се държал за масата, за да не падне, и поставил ръцете си като фуния на устата си.

— Омир! Първият поет на всички Гърци!

— Как! Не си ли сляп?

— Когато пея, затварям очи и изглеждам като сляп.

— Ела с мен. Вика те нашата многоуважавана Господарка.

Така ми ги разправи нещата Долий, когато ми го представи — и поклащаше глава сякаш за да ми каже, че тази мутра не му хваща много-много око!

Беше вече късна нощ. Борините горяха по триножниците си. Пламъците и сенките, които се извисяваха в пространството като безплътни ръце, търсещи отчаяно да се заловят за някъде, дълбаеха лицето му и то изглеждаше като привидение.

Погледът му беше благ и горд. Сиви коси, сива брада, сиво лице.

— Защо обикаляше по кръчмите, ами не дойде направо в двореца да ми гостуваш?

— Щях да дойда след няколко дни. Така правя, където и да отида. Искам най-напред да опозная народа: неволите му, сиромашията му, безпросветността му, недъзите му.

— Обичаш ли народа?

— Гнус ме е от него. Чудя се защо ги наричаме хора! Тиня!...

— Ами че тогава за какво ти е да опознаваш първо тинята?

— За да го намразя още повече! Събирам думи. За да знам какво няма да напиша. И от дълбините на черната бездна политам с още по-голям възторг към слънчевия връх на Благородството и Духа! Там горе забравям злото, което съм видял, и превъзнасям с още по-голям плам доброто, което си измислям съгласно каноните на вечното изкуство и съгласно единствената му Цел: Идеята! Аз съм творец, а не огледало. Аз съм създател на богове и царе, а не грънчар, който прави прости хора!

— Седни! Каж ми сега, ама между нас си, ти ли си божем истинският Омир или някой друг, който пее песните на истинския?

— Ами че като щеш, изпитай ме. Поръчай ми да ти измайсторя химн за теб и ако не излезе най-хубавата поема, която може да бъде написана, да не ме казват Омир!

— Къде си роден?

— Навсякъде и никъде! Син съм на една река — Мелет^[2], и на една русалка — Кретеида. Когато напролет водите течели разпенени през долини и гъсти гори, заченат съм бил в корема на майка си и съм се родил във водата. Нямам родина и покрив. Затова и цяла дузина градове се карат кой по-напред да ме обяви за своя рожба: Смирна, Самос, Колофон, Кулури, Атина, Киуми, Ниокастро, Нио — дори и Итака!... Някои градове отпечатаха, а и други ще отпечатат лирата ми върху своите оболи^[3], не за да покажат, че аз съм тяхна рожба, ами че те са мои рожби!

Но аз принадлежа на целия свят и на всички времена! И утре ще разправят, че не съм бил един, а мнозина. Аз превърнах мнозината в Един.

— Със собствените си очи ли си видял войната? И наистина ли си опознал героите отблизо?

— С очите си и с ушите си. Но това няма значение. С въображението си!

— Искам да ми разкажеш за войната. Да ми разправиш за Елена, за...

— Ти си повече жена, отколкото царица. Започваш от съперничката си, а не от мъжа си!

— Ами че нали тя стана причина за войната! И после, боя се да чуя истината за мъжа си!

Стана от столчето си. Взе китарата, покашля се сухо и впери очи в тавана. Вдигнах глава да видя какво гледа. Нищо! И поде с дрезгавия си глас, тихо и бавно, като човек, комуто предстои да отиде много далеч:

— „Музо, възпей оня гибелен гняв...“

— Зарежи това!... Слушала съм го хиляди пъти и по хиляди начини. История искам, не искам Поема. И не външността на Историята — разкошните ѝ одежди, а това, което е отвътре — долните ѝ дрехи!

Сякаш го залях с кофа ледена вода. Вцепени се. Ръцете му увиснаха безжизнено, край бедрата му, а самият той се тръшна на столчето си като надута гайда, пробита изведнъж с нож.

— А така де! Седнал, по-малко ще летиш! И като говориш от ниско, по-малко ще повишаваш тона. Искам да ми разправяш, а не да ми пееш!

Притисна слепоочията си с две ръце, а долната му устна увисна като на кон, когато му слагат юздата.

— Горко ми!... Както онзи, който страда от двойна кила, не може да обикаля като амбулантен търговец по улицата, така и този, който казва истината, не може да стане певец по палатите. По същата причина не може да бъде и цар! Приличат си малко еснафите ни! Казвала ли си, твоя милост, някога поне половин истина?

— Всичките ги знам, но никоя не казвам. Ще ми кажеш това, което знаеш, а не онова, което обикновено разправяш.

— Трудна работа! Когато вляза в палат, чувствавам, че ставам по-висок. И се рея в света на Съвършенството като лунатик! И как искаш сега да мисля, че се намирам на някой въглищарски каик или в

кръчма? Ако само за миг разголя войната и царете-герои от красотата и идеала, няма да остане нищо. Всичко ще стане на прах и пепел — или кал. И аз, дето ще го разправам, и ти, дето ще го слушаш. И накрая толкова ще се разяриш, че ще ме изгониш, без да ми платиш, ако не ме и набиеш!

Как бих могъл да изпразня мозъка си от лъжите, както балсамджиите от Мисир^[4] изваждат мозъка на мумията през носа? Само мъртвите не говорят лъжи. А онези, които говорят лъжи, значи, са живи. Искаш от мен... да умра ли?

Чувствавам как по гърба ме полазват като змия силни студени тръпки. Треперя. Дай ми малко вино да се сгрея. За да говоря лъжи, напивам се с Поезия. За да кажа истината, трябва да се напия с вино. Да оскотея!...

Разклатих звънчето и Мирто се появи. Направих ѝ знак да донесе кана вино и две чаши.

— И аз ще пия с теб, за да мога да чуя истината... Да оскотея и аз...

След като изпразнихме чашите усмихнати, той се обърна към мен и ми каза:

— Щом като познаваш Поезията, можеш и сама да откриеш истината. Трябва само да измъкнеш навън това, което е вътре, така както карантаджиите измъкват червата на агнетата, за да ги изчистят. Ето, тъкмо тази мръсотия от червата е истината!

— Нима върша нещо друго през живота си? Винаги мисля обратното на това, което чувам; и винаги казвам обратното на онова, което мисля. Но сега искам ти сам да ми преобърнеш всичко. От лакировчик на събитията да станеш техен карантаджия... И пак няма да ти вярвам!...

— Това ми се струва странно! Всички царе и вождове, при които съм бил и пял, са ми се подмилквали с бакшиши и ласкателства, за да измисля още по-големи лъжи за тях и за техния сой. И при това всички те бяха мъже. А пък ти си жена и не искаш лъжи?!

— Искам, и още как. Но за другите. Ако кажеш истината и дори нещо повече, ще те обеса!

— И така, започвам от Елена. Чувала си за Легендата и за Поемите, че Парис отвлякъл хубавата Елена. Е, добре! Нито Парис я е

отвлякъл, нито пък тя била хубава! Той — да! Бил от прекрасен по-прекрасен! И тя го отвлякла!

Парис бил още момче. С едва наболи мустачки. Много добре възпитано, непознаващо живота момче. Срамежливо. Елена била прехвърлила вече трийсетте. И била веща в любовта. И безсрамна. Разпасана кобила! Били я крали и друг път. Два пъти била родила вече, две дъщери: едната копеле, а другата редовна. Ифигения и Хермиона.

Още като малка, едва петнайсетгодишна, я отвлякъл Тезей. Отвел я в Атика и я скрил в Кюрка^[5]. Оттам пък я отвлекли и си я взели обратно братята ѝ, Диоскурите, и я отвели в Микена, при сестра си Клитемнестра, за да роди тайно. Клитемнестра задържала детето, Ифигения, при себе си, уж като нейно — за да потули резилъка на непрокопаната си сестра.

Парис, който бил видял вече — при това съвсем сам сред пустата планина! — трите най-красиви олимпийски богини чисто голи и не се развълнувал, как можел да загуби акъла си по една повехнала и поизхабена жена, и то в къщата ѝ, където и двете му ръце били вързани от свещените закони на гостоприемството?

Старият Приам го бил изпратил в Гърция, за да се поотрака сред хората. Да види и да научи на „много хора живота и ума“. Да се запознае с прочутите царе на Запада, след като преди това се бил запознал с най-великите султани на Изтока: на аджемите^[6], на асирийците, на евреите, на мисирийците.

Отишъл първо при Менелай, най-щастливият цар в Морея, защото имал най-предизвикателната жена на света — отишъл заради Менелай, а не заради булката му. Оттам щял да отиде по-нагоре, в Ниокастро, за да се запознае с най-мъдрият цар в Морея, стария Нестор. Оттам пък щял да потегли за Микена, за да се запознае с най-богатия цар в Морея, Агамемнон, който още приживе си бил построил гробницата, цялата от злато! И накрая щял да дойде и в Итака, за да се запознае с най-хитрия цар в Гърция, Одисей, който имал най-честната жена — само хитреците имат честни жени!

— Проклетница недна! Не го остави да дойде!

— Какъвто си бил скромно момче, отдадено само на учението си, в Спарта Парис не правел нищо друго — само четял, свирел на лира, плувал в Еврота и ходел на лов за диви свини в Тайгет. И не се обърнал да погледне в очите царицата на Спарта и робиня на страстите си.

Когато Парис отивал на лов, на Елена просто жлъчката ѝ щяла да се пукне от страх. Има си хас някоя сутрин да срещне сред гората оная побесняла за мъже богиня на целомъдрието, Артемида, съблазнителката, която била вече завъртяла главата на много момчета: на Адонис, на Атис, на Ендимион, на Хиполит. Трябвало да предварди това.

Много мургав момък, загорял от слънцето, с къдриви коси, никаква сянка не помрачавала устните му, огрени от светлината на душата му — смеха. И девствен. Всичко онова, значи, което можело да я подлуди. Артемида де, дете като я обладал сатаната, нищо не можело да я удържи...

Взема тогава Елена и изпраща мъжа си в Крит, за да ѝ донесе гerdани и мазила (нищо не ѝ отказвал хапльото му с хапльо!), а също така и един косъм от Минотавъра, за да родяла мъжко! И като останала сама, поканила момчето в стаята си. И му казала треперяща: „Ще ме вземеш с цялата ми прикя и с всичките царски съкровища и ще се махнем от този Ад! Ще отидем в родината ти и ще живеем в някоя колиба. Гнус ме е от мъжа ми. Той е стар и глупав, и голям рогоносец. Ти си първият мъж, когото обикнах истински!“

Малкият писнал да реве. Това я разпалило още повече: „Ако откажеш, ще те обвиня пред Менелай, когато се върне, че докато той е отсъствувал, ти си се нахвърлил върху мен, за да ме озлочиш. Когато този, когото тя обича, не я желае, жената може да извърши най-страшните престъпления. Така Стенебея обвинила невярно пред мъжа си Пройт, царя на аргосците, че приятелят му Белерофонт искал да спи с нея, против желанието ѝ — като че ли ако тя искала, тогава нямало нищо! И Пройт, лековерен като всички рогоносци, убил приятеля си — сина на Посейдон, якия мъжага, който бил убил Химерата с трите глави, озаптил Пегас и се изкачил с него на Олимп!... Така и дъщерята на Минос и Пазифая (която имала любовник един бик!), царицата на Атина Федра, понеже завареникът ѝ, богоподобният Хиполит, целомъдреният приятел на богинята на целомъдрието, не я желаел, раздрала дрехите си, разрошила косите си и изтичала като обезумяла при мъжа си: «Хиполит искаше да ме опозори! Не мога повече да живея на Горния Свят!» И Тезей, лековерен като Пройт, убил единствения си син... Казвам ти тия неща, понеже не познаваш

историите на царските родове в Гърция... Все такива работи и дори още по-лоши!“

Парис, като чул тези неща, се уплашил. И колкото повече той прежълтявал от страх, толкова повече тя се зачервявала от страст. Хлапето мърморело: „Не знам...“ — „Ще се научиш!“ — отвръщала тая пачавра. И от страх хлапето ѝ обещало да избягат още същата нощ, щом залезе луната.

Елена, зарадвана, приготвила една кола с четири мулета. Натоварила на нея цели сандъци съкровища и гледала с тревожно нетърпение луната, която се движела толкова бавно!... Но момчето, щом се мръкнало, грабнало един доралия от конюшната и драснало към морето, за да намери някой каик и да избяга в открито море, та ако ще да се удави! Само да се отърве от тази менада^[7]!

Когато ѝ донесли черния хабер, Елена побесняла. Скочила в колата с един неин доверен евнух, добър коняр и още по-добър лодкар, и му заповядала да бърза, та ако ще да умори конете от търчане. Настигнала беглеца на лимана тъкмо когато развързвал една рибарска лодка. Хванала го, вързала го, турила го в каика и вдигнала платна на към Маратониси^[8].

В Маратониси го развързала. Останали там три дни и три нощи, изтегнати под боровете върху постеля от копър и мента. И колкото повече охкало момчето, толкова повече пищяла тя. А гургулиците въздишали горе в гнездата си...

— Пачавра такава!...

— Когато Менелай се завърнал с герданите, с благовонията и косъма от Минотавърра, решили да му кажат със заобикалки постигналата го голяма беда, за да не припадне. Но още от първите предъвкани думи той подскочил от радост. Тъкмо това и искал. Дотегнала му била тая пачавра! От петнайсет години вече били женени, а не бил чул от устата ѝ една добра дума. Само сръдни, глупости, лъжи, рога! Нито акъл, нито душа! Празна и студена (студена и празна, ама с него!).

Седнал да яде и да пие. Никога дотогава не му се бил отворил такъв апетит! Току потривал ръце и сам си се смеел.

„Сега хубавичко ще ми платят счупената стомна. Ще поискам от бащата на крадеца двойно и тройно повече, отколкото ми е задигнал синът му. Душевните страдания башка! И ако откаже — война! Но и

ако приеме — пак война! Аз няма да си я взема обратно! Нека си я задържи, та да си чеше крастата с нея! Ще направя въпроса за обезщетението въпрос на чест. Винаги така правим. Не само за моята чест, а за честта на Гърция! И не само на царете ѝ, но и на народите ѝ!“

Раз-два — та в Микена, за да се уговори с брат си. Започнал да потрива ръце и той, старейшината цар на Морей. Отде да знае, че покъсно щял и той да си търка челото като родния си брат... Само една царица почете мъжа си и цяла Гърция! Пенелопа! Богинята на Верността и Добродетелността...

— Да направиш песен за мен!

— Веднага!... Помогни ми, боже на светлината!

Целият светна, от глава до пети! Почувствува се в свои води...
Стана друг човек.

*Колесницата си, слънце, дай ми,
та на най-високия на света
връх да се изкача,
там, където блести Дузината
на Безсмъртните — Гърция,
тяхната майка, дете, сестра!*

*За да отнеса там нависоко
второ слънце, Легендата,
която надминава първото:
твоята чест, Пенелопа,
та да ѝ се кланят хората
и боговете вечно!*

*Боговете в небесните селения
ще заслепиш и дори
самото чисто слънце.
И ще му кажеш: „На Долния Свят
остани ти, слънце; а пък аз
ще осветявам небето!“^[9]*

— Чудесна! — казах му аз хладно, за да прикрия радостта си! — Ще я направя царски химн. Ще го пеят и ще го свирят в казармите, в училищата, в църквите, на война, при пиратските набези, през празниците, при венчавките, кръщенетата и погребенията. И всеки ден при вдигането на знамето!... Ти си същински Омир!... А сега продължи историята си. И когато свършиш (започна да се съмва), мини през Касата!

И Поетът продължи с много голям ищах (особено когато чу: „Каса!“).

— Двамата Атреевци тръгнаха на обиколка из най-големите градове на Морея. И проводили глашатаи из цяла останала Гърция. Да подбудят царе, първенци и народ. И особено народа!

Щом пристигали в някой град, заудряли камбаните и събирали хората на площада. И тогава, облечен в златните си доспехи, Менелай се качвал на един стол и им казвал с гръмкия си глас:

— Мъже Ахейци (аргосци, коринтяни, димицианийци, триполитаанци, патрасци, востициоти, калавритяни — според града), стълбове на Морея, дето си нямате еша в хитрините и подковават и бълхата! Научихте черния хабер! Ние, гърците, може да нямаме земя, вода и хляб. Но имаме чест. За едната чест живеем. Но и нея ни я взеха. Троянците, „вековните“ ни врагове. Завидяха ви, че имате най-красивата жена на света, вашата богоподобна Елена, Идеала! Защото тя не беше моя жена, а радост и слава и жена на цялата ромейска нация! И тази ваша слава и радост ви бе открадната!

А сега си помислете сами! Аз си намирам жени колкото си ща! Но вие няма да намерите втора Елена. И позорът не пада върху мен. Аз стоя много високо. Пада върху вас! И именно за вас искам да отмъстя. Онзи, който чувства в жилите си да тече чистата кръв на племето ни; онзи, който чувства по кожата на лицето си да го изгаря нажеженото желязо на унижението; и онзи, който чуе в гърдите си гласа на боговете — да грабне оръжието и да дойде с нас. Да накажем чуждия цар и да вземем обратно вашето съкровище, Елена! Да накажем и троянския народ, защото и той е виновен, задето има такива царе и не се вдига сам да ги накаже!

Но кому приказвал, на морейци приказвал! Притваряли наполовина очи и го гледали с другата половина; не в очите — а в челото! И тогава Менелай измъквал най-силните доводи:

— Ние не само ще измием позора от вас, но и ще ви направим по-богати. Безкрайни нивя и ливади, реки със златен пясък, пещери, пълни със скъпоценни камъни, безброй говеда, коне, кози и овце. И жени, красиви и пълни — по цял ден само къпане, шербети и мазила! И са щури по чужденците! Дърпат ги за ръкава в одаите си!

Всичко това ще бъде ваше — и най-вече петдесетте дворци на Приам, всеки от които е по-богат и от Олимп!

Всеки от вас ще стане султан със свой си сарай и със свой си харем! И който пожелае да остане там завинаги, има благословията ни! Но онзи, който реши да се върне в Гърция, ще може да си купи цяло царство! Така че всички ще станете родоначалници на царе, а боговете — ваши родоначалници!

По този начин ще спасим гръцката цивилизация, която е в опасност, и ще се спасим и самите ние. Ако обаче ги оставим ненаказани, тогава и мелничарите ще почнат да ни задигат жените!...

И дори да не ни бяха оскърбили, пак не би трябвало троянците да съществуват. Не са Гърци! Макар че говорят на нашия език и се кланят на нашите богове — и тях са ни ги откраднали! Ще си вземем обратно, заедно с другите неща, и нашите си богове и ще им отрежем езика!

Искам, значи война на Честта и честта на войната — Плячката!

— Зная ги тези работи. Същите ги дрънкаше и Дисей на итакците.

Омир се посапикаса и продължи:

— Беше пролет. Хиляди авантюристи, гладни и боси, се събраха в Авлида и над сто царе, които блестяха сред тях като златни лопати, забити с дръжката сред купища боклук и тор. Сто хиляди души и хиляда сто и осемдесет кораба, казва Поемата. Ала ти махни по една нула и ще налучкаш истинския им брой. С по един избродиран на гърдите или на ръкава кръст спасителите божи поели — всеки за себе си!

И както внезапно разрази се буря връхлита като безброй разбеснели се демони от черната паст на облаците и с едра градушка,

вой и гръмотевици преобръща морето наопаки и корабите задъхани бързат да намерят пристан, но не сварват, а пороите се спускат по склоновете и в устрема си мътните им, пълни с кал, талази изкореняват дървета, изкъртват скали, събарят къщи, поглъщат хора и животни и никой бог не може да спре яростта на стихиите, така и армадата на героите на Идеала, на който и остров в Бяло море да се спираше, всяваше ужас и носеше опустошение. И когато бедните островитяни забелязваха още отдалеч приближаването на гнева божи, на „братята“, затваряха крепостите си, залостваха вратите с греди и колове, за да се спасят от „спасителите“! А „братята спасители“ грабежа всичко, каквото намираха навън — а то не беше малко! И изгаряха онова, което не можеха да вземат!

Така стигнаха до Сегей^[10], жадни за кръв и алчни за грабеж. И когато слънцето изгря и те, покатерени по мачтите и по възжетата на корабите, видяха красотата и богатството на Обетованата земя, не вярваха на очите си. Златни жита, всеки стрък колкото човешки ръст; градини и лозя — зелени развълнувани моря с по-малко листа и повече плодове и гроздове; безброй кристални ручей течаха сред олеандри, върби и тополи. И един съвсем лек ветрец, като дихание, сякаш обгръщаше с ръце, като възлюбена, земята и я целуваше — а тя потръпваше с цялата си снага, като жива... Всичко беше тяхно!

— Не искам лиризми!

— Подигравам се, Ваше Величество! Та нали подигравката е засмяното лице на онази цупла — истината!...

Кой да ги удържи!

Щом хвърлиха котва и започнаха да скачат на брега като луди, сякаш и корабите, и морето, и въздухът бяха пламнали и им пареха и ходилата, и лицето. Стоварваха се върху земята с отворени обятия, притискаха до гърдите и целуваха... родината, сякаш я виждаха след дълги години странствуване! Родината ИМ, чиято земя покриваше костите на прадедите им, осветена от нетленните нозе на националните им герои и богове, стъпвали векове наред по нея!... Всичко беше тяхно! Сякаш тази земя беше напоена с потта им, сякаш ръцете им бяха покрити с мазоли от обработването й... И всичко наоколо ги гледаше сякаш с влюбени очи и просълзено ги

поздравяваше с „добре дошли“: земя, чакъл, вода и небеса, корени и цветя, всяка птичка, всяко червейче...

И това е лиризм, Ваше Величество!

Захвърлиха оръжието си на земята, за да им бъде по-леко, и хукнаха, сякаш ги беше ужилила щръклица, да заемат, всеки за себе си, най-хубавия имот, като викаха: „Мое е!“ И забиваха колове с табелки: „Тразеас Кефалониеца“, „Клеантис Кулуриеца“, „Неархос Димицианеца“ — хиляди колове, хиляди имена, хиляди вълци. И гонеха изплашените стада жени и кобили (малка разлика!), които бягаха към планините, за да се спасят. И каквото улавяха, връзваха го и го замъкваша в къщи.

И тогава стана нещо неочаквано, но прекрасно. Сред грабежа и оплячкосването — счепкаха се помежду си и почнаха да се избиват един друг. Войникът убиваше войника, капитанът — капитана, а царят — всичките. Дори и през нощта, когато болките стихват и страстите се уталожват, се чуваха удари с меч и предсмъртни викове.

На другия ден сутринта един стар моряк, който от отчаяние се беше домъкнал заедно с другите чак до Троя, взе рано-рано един кон, започна да препуска из полето и да крещи:

— Полудяхте ли? Тази земя няма край! Не виждате ли? Това не е остров Сикинос — една шепа пръст! Отвъд планините тя е още по-богата и по-хубава. Ако отидете по-нататък, ще изоставите това тук и ще вземете онова там. Но нищо няма да можете да задържите, нищо не ще остане ваше, ако първо не превземем крепостта. Само тогава ще станат ваши и тези земи, които виждате, и онези, които не виждате и дето са още повече!

— Мъдър старец! — казах аз.

— Разбира се! Но в Поемата го направих цар. Разправям, че това бил уж Нестор. А пък Нестор нямаше време. Като най-първи хайдук и той го удари на плячка и не можаха да го намерят никъде!...

Така или иначе, но думите на стария моряк хванаха дикиш. Кротнаха се всички. И се разкаяха. И оплакаха нахалост убитите.

Събраха мъртвите на брега, натрупаха ги накуп и ги изгориха. След това събраха пепелта и я закопаха в общ гроб. С музика, байраци и речи. И над гроба издигнаха висок мраморен стълб със следния надпис:

НА ПЪРВИТЕ ГЕРОИЧНИ ЖЕРТВИ НА СВЕЩЕНАТА БОРБА

Опънаха след това шатрите си, седнаха на припек и се заеха да лъскат ремъците, шлемовете и обувките си (които имаха обувки!). Точеха мечовете и копията си и събираха камъни за битките.

Съветът на царете състави и разпръсна в Троя и във всички околни села следното възвание:

„Народи на Азия, прочути с трудолюбието и мъдростта си. Не сме дошли в страната ви, за да я завоюваме, а за да я освободим. Знаем, че и вие сте Гърци и наши братя! Ваш родоначалник е Тевкър, коскоджамити Псилоритисец^[11], с бухлати гащи, пояс и черен чембер около главата. Имаме един и същ език и едни и същи богове. Но с течение на вековете забравихте благородния си произход. Дойдохме да ви направим отново гърци. От роби и осиновени деца на Приамовците, да ви направим свободни и истински чада на Девкалион. Да ви изтръгнем от ноктите на злата ви мащеха Троя и да ви хвърлим в топлите обятия на истинската ви Майка (Божията майка) — Гърция!

Вашият цар и цялата онази пасмина на първенците ви са чужденци. Помогнете ни и вие да ги прогоним. От вашето имущество не ще пипнем и счупена игла, но ще вземем всичките богатства на тираните ви, за да ги дадем на вас. Ще ви направим стопани в дома ви. Иначе, ще ви накажем и вас!“

АГАМЕМНОН I

По божия милост главен цар на Гърците

Приам си изкара акъла. И проводи вестители, че желае мир и любов с гърците, а не война и вражда; и че връща обратно Елена и двойно повече съкровища! Но Менелай отговори: да задържи Елена и да даде на гърците петдесетте си дъщери и петдесетте си снахи. И да даде на всеки боец по една унция злато; и да предаде Сигей, който ще задържим завинаги като залог, че няма повече да краде.

Приам отказа. А Касандра, най-пламенната и най-красивата от дъщерите му, която искаше да отиде да се предаде в лагера на гърците за спасението на отечеството, толкова се притесни, че акълът ѝ мръдна! И стана... прорицателка!

Но Приам и първенците му нямаше да откажат, ако самият народ не беше отказал... Народът, заедно с петдесетте сина и петдесетте зетьове на царя, все изпечени капитани от пиратските набези и войните, се зае да организира отбраната... Най-добрият от всички, главният командир на троянците, първородният царски син Хектор, надминаваше нашия Ахил по духовно величие. Нашият беше юначага корсар, а техният — патриот-герой.

— Ти си даскал! В тези работи няма велики и по-велики. Има най-велик: онзи, който спечели — а пък ако ще да е и хайдук!

— Да не ги разправям сега надълго и нашироко — мъже, жени, деца се заеха да поправят градските стени и да ги укрепяват. Никога дотогава гърците не бяха виждали такава крепост! Сякаш беше построена от богове, а не от човешка ръка! Така разказваше и Легендата: че най-великите богове от Дузината на Великите, Аполон, богът на вълните на сушата (конете!), и Посейдон, богът на конете на морето (вълните!), я били издигнали!

— И ти вярваш ли на тези приказки?

— Амии!

— Тогава защо ги пишеш?

— Правя политика: да надигна цената на гърците повече от цената на боговете, след като смъртни Гърци успяха да превземат крепостта на безсмъртните богове! Господарите плащат за лъжата, а народите вярват в нея. И я помнят! А пък не вярват в истината (дотоам ги докарайте!) и я забравят!

— Нещо много знаеш!

— Това ми е работата!...

И тъй! Мина година, втора, трета, четвърта! Крепостта се държеше, а гърците почнаха да не издържат! Все повече губеха кураж. Понеже им бяха казали, че ще я превземат за няколко месеца!... И тъй като бяха опустошили страната още през първото лято и не бяха засели нищо, сега не намираха храна. И през страшната зима, която се спусна от ледовете на Хиперборейците и от върха на Прометей, настъпи глад. И тогава започнаха да предприемат походи, отначало в близките, а после и в по-далечните области за грабеж и плячка. Чак до Бруса и до Тракия. И естествено народите, населяващи тези места, станаха врагове на гърците. И се притекоха на помощ, като съюзници, на троянците: ликийци, тракийци, фригийци, дардани и други с най-различни наименования. И работата се запичаше все повече и повече с всяка измината година.

Тогава войниците, на които всичко това им беше дотегнало, почнаха да се карат с царете, задето ги измамили, и искаха да се завърнат по домовете си. А когато пък на четвъртата година мор налегна лагера на гърците и най-големият юнак, Ахил, се сдърпа с Агамемнон заради някакви си женски истории и се оттегли в шатрата си и не искаше да се бие повече, тогава троянците се поокопитиха, излязоха от крепостта начело с безстрашния Хектор и прогониха Гърците чак до морето. И там подпалиха корабите им с борини и тенекии с борова смола.

Тогава войската на гърците заплаши царете си, че ако не тръгнат да си ходят, ще ги убият и ще си тръгнат сами. В този критичен момент Гърция и честта ѝ бяха спасени от великия Дисей.

Нито твърдата ръка на Агамемнон, нито упоритото чело на Менелай, нито огромният ръст на Диомед, нито магарешкият инат на Аякс, нито бързите крака на Ахил, нито божествената мъдрост на стария Нестор — нищо не успя да пречупи патриотизма и свободата на варварите! Единствено най-голямата сила в света на лъжците: лъжата и предателството!

На последния съвет на царете ето какво каза Дисей:

„Няма вече никакъв друг начин да превземем Троя. Опитяхме с оръжие, опитяхме с глад, опитяхме с времето. Остана само предателството. А с него трябваше да започнем...

Хванали сме много пленници. Сред тях има и много измет, за които няма нищо свято и чисто! Те могат да извършат каквато и мерзост да им поискаш, стига да им платиш добре. Ще изпратя неколцина от тях в крепостта, уж че са успели да отрошат веригите си и да офейкат. Оттам нататък ще видите какво ще стане!“

— Какво стана? — запитах нетърпеливо аз.

— Не бързай!

Най-напред взе, че обеси няколко дузини от дезертъорите за назидание: да се стреснат другите. И най-първо водача им, Терсит...

— Терсит ли? Ами че него нали го обесих аз!

— Този е друг! Всеки предател и анархист се казва Терсит... После заповяда гърците да започнат да калафатят и да насмоляват корабите си да ги спускат в морето, ужким ги събират, за да се пръждосат! След това нареди...

— Ама кой най-сетне?

— Дисей! След това нареди да разтурят шатрите си и да съберат всичките си неща, които, уж де, не могат да вземат със себе си (кревати, мебели, дървения, сено). Струпаха ги на купища и ги подпалиха, а пламъците им стигаха чак до бойниците на крепостта. Сетне заповяда да заколят мулетата и конете на войската и все уж за да не ги оставят, като си тръгнат, в ръцете на врага.

Троянците гледали всичко това от крепостта си и се радвали. Щели най-сетне да се отърват от чуждите разбойници! Да си вървят и да не се видят макар! И тогава се намесили и нашите „приятели“, подкупените негодяи. Отишли при Хектор и при другите вождове и им донесли вестта, че омразните корсари, край, отиват си! И троянците

поотпуснали защитата на крепостта. А мнозина го ударили още отсега на гуляи и хора. И първенци, и народ! Войната била свършила!

И колкото другите спели, толкова нашите „приятели“ не мигвали. Отишли една нощ при Архелай — от най-стария царски род в Троя, — който мразел приамовците, защото му били отнели трона, и търсел сгоден случай да си го възвърне и да си отмъсти. И му казали така и така: „Гърците ни възложиха да ти кажем, че ако им помогнеш (ние ще ти кажем по какъв начин!) да превземат града, ще те направят цар на Троя и ще отрупат и теб, и нас с дарове!“

Архелай приел; заради... родината!

На третата нощ, в полунощ — и часът и мястото бяха уговорени! — Архелай с хората си отвори една задна вратичка на крепостта, вратичка, която му били възложили да пази, и когато всички спяха спокойно и безгрижно, вмъкна през нея хиляди гърци. И тъй като градът беше без охрана, скоро беше завладян изцяло. Подпалиха бедняшките квартали и туриха под нож сиромашията. Богаташките квартали, сараите на първенците, царските палати не ги пипнаха. Нито пък някого от първенците или от царския род. Дворците на Приам им трябваша — щеше да ги вземе Архелай. И първенците им трябваша — още на другия ден щяха да станат най-верни приятели на новия цар и най-предани чираци на чуждите „освободители“.

Така и стана.

Три дни и три нощи продължи огнят, касапницата, оплячкосването и изнасилването на сиромашията. Кръвта още течеше по уличните канавки и небето беше още тъмно от дима и саждите, когато троянските първенци, облечени в най-хубавите си одежди, засмени и високомерни, преминаха между строените „национални“ и „съюзнически“ войски, придружиха Архелай до митрополията и го „коронясаха“ за цар на „освободената“ Троя. Народът мълчеше. И си мислеше, че сега ще трябва да храни двойно повече тирани: местните и чуждите!

Нашите дадоха на Архелай съветници гърци, за да ги пита за всичко, каквото трябваше да направи. Сиреч, за да го командуват. И на

първо място — Дисей! Разоръжиха народа и туриха наша стража да пази реда. И цар Архелай и кметът поставиха, за да изразят признателността си, гръцки имена на най-главните улици на Троя: имената на най-големите изедници и касапи на троянците — улица Ахил, улица Агамемнон, улица Менелай, улица Тидей, булевард Одисей, площад Пенелопа и т.н. И така, на Троя ѝ остана само лъжецарят ѝ, празното ѝ име на хартия, избелялото ѝ знаме и „независимостта“ ѝ! А за всичко останало се превърна в колония на гърците.

Още не бяха сварили да изсъхнат напълно сълзите и кръвта на народа, и след няколко дни започна залавянето на „предателите“. „Предатели“ бяха тези, които се бяха били срещу гърците. А „патриоти“ онези, които бяха предали родината си!

В техни ръце беше сега държавата!

— Ами Елена?

— Никъде не я намериха. Сред хилядите робини, които ахейците откарваха вързани към морето, за да ги продадат или да ги вземат със себе си, била и Елена. Но кой можел сега да я познае? Богоподобната дъщеря на Лебеда, Идеала, не се различавала от мърлите от простолюдието! Можеш да си представиш хала ѝ! Продали я и нея заедно с цялото това шкарто на някакви си сарацински търговци на роби. И те я откарали на Родос и я продали на царица Поликсо, без да знаят нито те коя са продали, нито тя — коя е купила.

Била вече същинска дрипа. Толкова години (в същината си тя била добра, но без късмет — виновна била кръвта ѝ!) беше прекарала най-мъченическият живот на този свят. Гърците я проклинаха и не я убиха само защото не я намериха. Троянците я заплювали и не я убиха само защото се страхували; само ние, поетите, я пречистихме! След като на старини е била продадена като робиня! И си мислела, значи, че щом била попаднала в ръцете на жена и царица гъркиня, теглата ѝ щели да свършат! И тъй, разкрила се коя била. И тогава Поликсо станала същински звяр от ярост. Значи, заради кефа на тази блудница паднал убит в далечна чужбина мъжът ѝ, цар Тлеподем, син на Херакъл! И за да отмъсти, обесила я на едно дърво!

— Горката!

— Сега ти е жал за нея, защото вече я няма. Ако обаче беше жива, щеше да я ругаеш.

— Така завърши това голямо дело.

— Ами Дисей!

— Не знам. След войната всички царе се разделиха сърдити. Бяха се счепкали и сдърпали при подялбата на плячката. И бяха готови да измъкнат мечовете си. Но Дисей ги удържа: „Ако се сбиете помежду си, войската, която не може да ви понася, защото взехте всичко, а на нея нищо не дадохте, ще се нахвърли на вас и ще ви очисти!“

Напъхаха отново мечовете в каниите, но без да се отсърдят. И всеки пое по различен път. Един стигнал жив и здрав в страната си, друг след големи патила, а трети загинали в морето. Мнозина от бойците останаха в Троя и станаха министри и паши и се ожениха за аристократки. Някои си построиха вили в имения по крайбрежието, обградиха ги със зидове и си живеят по царски там... Дисей си тръгна с много кораби, претърпани догоре. Чу се, че по пътя срещнал армадата на Филоктет; налетял на нея коварно и заграбил всичко: кораби, хора и съкровища. А него самия го захвърлил ранен в една пуста пещера на Лемнос, пълна със змии... Друга мълга пък казва, че го връхлетяла голяма буря и загубил цялата си флота и че само той се спасил на един остров. И там се оженил за една сирена. Напоила го с водата на Забравата и сега не помнел нито страната си, нито жена си и детето си, нито кой е самият той. Няма да се върне вече. Но ако ме питаш мен (и нека не ти стане криво! Нали искаш истината!), акулите отдавна са го разкъсали!...

— След като си видял войната такава, защо си я описал инаква?...

— Такава я искат царете и първенците, които плащат. Ако я бях описал такава, каквато си беше, щях да затворя и дюкяна, и очи!... Изпратих брат си (и той се казва Омир) при Архелай да му изпее най-ефектните и най-хубавите пасажи, които бях написал, с надежда, че ще му платят добре. Ял бой с оки и го изгонили извън границите на Трояда — малко останало да го хвърлят в морето! Защото сега официалната власт и историята считат Хектор за най-големия предател!...

Ама да не мислиш, че тези неща, дето ти ги разправих, съм ги видял с очите си? Измислих ги с пипката си и тях. Познавам хората. И от малкото, измайсторявам голямото. Ако повдигнеш края на чаршафа и видиш крака на заспалата Сузана, можеш да си представиш каква е цялата!

Сега съм намислил да напиша епопеята на Дисей. Ще я нарека „Одисея“.

— „Одисеята“ ще я напиша аз и ще я нарека „Пенелопея“.

— Може ли да ти кажа нещичко?

— Казвай!

— Неант, синът на Питак, откраднал от храма на Аполон в Митилин лирата на Орфей. И тръгнал с нея по планините да укроти дивите зверове: вълците, чакалите и змиите. И змиите, чакалите и вълците го изяли. Не инструментът прави Изкуството, а човекът!

[1] Пилос, градът на Нестор. — Б.пр. ↑

[2] Името на бащата на Омир според Плутарх. Същевременно река в Йонния (Мала Азия). — Б.пр. ↑

[3] Древногръцка монета — 1/6 от драхмата. — Б.пр. ↑

[4] Египет. По-рядко — Кайро. — Б.пр. ↑

[5] Напомням, че авторът умишлено използва съвременни народни наименования на селища, реки, области и пр. Според преданието Тезей скрил Елена в Атинската крепост. — Б.пр. ↑

[6] Персите. — Б.пр. ↑

[7] Изпаднала в изстъпление вакханка. — Б.пр. ↑

[8] Гитий — град в Лакония (Пелопонес). — Б.пр. ↑

[9] Стиховете са предадени в буквален превод, за да не се накърни съдържанието им, което в случая е по-важно от формата. — Б.пр. ↑

[10] Морски нос и град е Трояда (Мала Азия). — Б.пр. ↑

[11] Ида или Псилоритис — планина в Крит. Бухлатите гащи, поясет, ботушите и черният чембер, осукан около главата, са част от критската национална носия. Б.пр. ↑

ДЕСЕТА ГЛАВА

ЦЕЛОМЪДРИЕТО

Колкото на мен ми дотегна да чакам Одисей, толкова и на женихите им дотегна да чакат мен. Мен! Думата е такава! Царската власт! И ми дават все повече зор или да се реша да се омъжа, или...

Какво ми трябваше да помоля Посейдон (тогава, когато убих Дедал!) да вземе един и да ми прати петдесет! На шега го казах. И ето сега богът на Бурята ми ги изпрати петдесет — буря в къщата ми. А напоследък дойде и се разположи хубавичко на два стола и зае почетното място на трапезата Главният поп. Вождът, казва, на телата (аз!) и вождът на душите (той!) щели сме да направим, казва, най-хубавия сой.

Телемах порасна на бой, но не порасва на години. Аз пък раста повече, отколкото трябва. На трийсет и две станах; не, на трийсет! Колко мразя сметките!

Не мога да се опра нито на Телемах, нито на войската си! Да можеше да дойде някоя чужда армия! Но къде я?

Щях да мога с малцината си верни помощници да отровя тези петдесетима! Но тогава още по-сигурно бих загубила трона си. Лесно се убиват пет хиляди души от народа! Но петдесет принца? Ще предизвикаме въстание на... народа!

За да поудължа малко въжетото, изпратих им Омир да им попее и да им каже, че днес-утре ще се завърне и Дисей, както са се завърнали Менелай, Нестор...

Да се поразтревожат — и ако са толкова страхливи, колкото са и глупави, ще се махнат от двореца. Каза им, че го е видял с очите си на остров Тринакрия^[1], още по-млад и по-красив от преди, но превърнат в мрамор. И мраморът проговорил и му казал: „Бог Хелиос ме наказва, защото другарите ми заклаха свещените му волове и ги изядоха. Но

след половин година наказанието ми свършва. И тогава...“ Не можал да чуе повече, защото в този миг паднал гръм...

— Видя ли го със собствените си очи? — запитаха го женихите.

— Да, ей с тези ми очи!

— Извадете му ги! — заповядаха те на главорезите си.

И те му ги извадиха като нищо — както вадят храчките си.

— Ужас! — викаше клетникът и гласът му беше толкова различен от гласа, с който пееше!

А женихите го наобиколиха и се смееха:

— Сега ще виждаш по-добре...

Много се притесних. Не защото се затри един поет. Такива като него можеш да намериш колкото си щеш! А защото хитрината ми не хвана. И ми показаха, че не се плашат от думи и че са решени да отидат докрай — дори да убият и самия Одисей, ако се върне! Това беше по-реално!

Слязох в залата ядосана и решителна.

— Чуйте ме, вие, най-добрите и най-прославените първенци на Итака и на другите острови. Трябва да сложим край на това. Ще взема един от вас; който и да е. За да се махнат другите от къщата ми и да се поуспокоя и аз, и вие. А останалите ще ми дадат думата си, че ще помогнат на своя щастливец и на мен да турим в ред царството. За да можем единни да се опълчим срещу общия ни враг — народа.

Но аз няма да го избира. Вие ще изберете сами най-добрия.

— Ти ще го избереш — отвърна ми Евримах.

— Докато сте в моя дом, не мога. Всеки от вас мисли, че той е най-добрият. И с жребий да избира, пак ще се избиете помежду си. Вървете си най-напред по владенията си, а след два дни аз ще пратя човек да покани онзи, когото ще сметна, че е най-добър за съпруг!

— Шегуваш ли се? Да ни изкараш навън и след това да заключиш вратата! Тая няма да я бъде!

— Тогава се състезавайте помежду си. Ще се надбягвате с колесници и който стигне пръв, него ще взема.

— Аз не мога да се надбягвам — измърмори Главният поп. — Много съм тежък.

А Евримах каза:

— Искаш на всяка цена да ни изкараш навън! Защото не можем да се надбягваме тук, нали? Трябва да излезем на полето. Тая няма да я

бъде!

— Тогава се дуелирайте помежду си и който победи!...

— Хайде де! Да се избием четиридесет и девет души, за да живееш ти и само един от нас! Тая няма да я бъде!

— Тогава ви предизвиквам да се биете с мен с меч!

— Какво разправя тази? С теб ли? С една жена!

— По-силна съм от вас. Има *един човек*, който може да свидетелствува пред вас за способностите ми! (Антиной се изчерви.)

— Първият, който премери сили с теб, ще победи. Така че въпросът се свежда отново към същността си: ти да избереш първия...

— Аз не разбирам от оръжия — измърмори отново Главният поп.
— Аз съм божи човек!...

Евримах пак се обади:

— Казвам ти сега с добро. Никак не ни е еня кого ще избереш. Защото нямаме намерение да се махнем оттук. Ние сме се разбрали. Нямаме намерение да се изпотрепем за една жена. Един ще бъде твой мъж, а всички ние — царе. Вместо да управлява един човек, ще управляваме петдесет души. Ще си поделим и властта, и островите.

Избирай!

Изкарах си акъла. Това, от което се боях. И тогава им поисках една последна милост, преди да изпълня желанието им. Една отсрочка от три месеца, за да се подготвя. И ще избира онзи, който кърпата за глава на Левкотея ми определи.

— Имаш я!

Отидох горе и се строполих отчаяна на леглото. Кого да взема? Не познавам никого отблизо. И ме е гнус от всички тях. Поне да е малко добър!

Мъжете можеш да ги познаеш в любовта, в пиенето и в картите. На карти не играя; вино не пия; остава ми само любовта. Ще взема онзи, който ме обикне истински. А може би пък по-сетне ние двамата, когато и Телемах ще е вече пораснал, да ги разкараме другите!

Повиках Мирто̀.

— Ела тук, дете мое. Ти си довереното ми момиче. Ти си най-красивото момиче в царството — след мен. Направила съм ти много добрини досега. От робиня те направих моя приятелка и компаньонка. И много пъти съм си затваряла очите! Сега и аз искам от теб една жертва. Ти да даваш, а аз да вземам.

— Всичко, каквото поискаш. И да се убия но не те разбирам.

— Слушай, дете мое. Досега не те пусках да слизаш в трапезарията, където ядат женихите. Но сега, заради интересите на династията, ще слизаш всеки ден долу и ще ги обслужваш. Всички ще ти налитат — дори когато не са пияни. Ти няма да вдигаш очи. Но скришом и внимателно ще каниш всяка нощ някой от тях в стаята си. Ще му даваш ключа си — но с уговорката, че ще стъпва на пръсти, няма да пали светлина и ще си отива, преди да се съмне. И няма да говори. Понеже моята стая е до твоята.

— На драго сърце!

— Не бързай. Много ти се хареса, виждам. През нощта ти ще спиш в моята стая, а аз — в твоята. Искам да ги опозная, без те да ме познаят...

— Ама...

— Ама-мама няма! И когато след петдесет дни ще завърши твоята саможертва — и моята! — тогава ще ти разреша да ги опознаеш и ти.

— Ама...

— Отнемам ти думата!

Отвратих се от себе си. Само като си спомня за това, почва да ми се гади...

Всички тези дендита със синя кръв, с обръснатите си и напудрени — мутри, с боядисаните си нокти и устни, дето се гледат с часове в огледалото, преди да ги видят другите, тези контета, потънали в злато и скъпоценни камъни, рожби на богове и герои, те, без които земята не може да се държи на краката си и слънцето да се движи по небето, първи и с меча и с лирата, арбитрите в естетиката, страстните любители на красиви бленове, просветените в Истината, всички те са скотове. Пред тях робът Дедал е човек с душа...

Тъй като ме вземаха за моята робиня Мирто, те се отнасяха с мен просташки, нагрубяваха ме, ругаеха ме, а Евримах дори ми удари шамар! Как издържах! Заради трона — заради родината! Едни, съвсем

пияни, повръщаха в леглото, други ме питаха дали царицата (аз!) имам някой даваджия — и колко му плащам; други искаха да знаят дали гола и ненашарена не струвам и пукната пара и дали се доизкусуриявам отгоре додолу (гърди — възглавнички; кълки — подпльнки!). Някои питаха какво правя, че не раждам — или — има си хас да не обичам мъжете! Друг пък ми обещавахе пари и свобода, ако дам на царицата да пие вълшебни биле, за да вземе него; трети ми признавахе, че го е гнус от мен и че иска само трона; а четвърти отиваше още по-далеч и ми казвахе, че ако се ожени за мен, щял да ме затвори в харема, да изпрати Телемах на заточение на някой пуст остров и да запази царската власт само за себе си и за своя род.

А що се отнася до любовния им майсторлък — недодялани, несръчни, саможиви... Само един им изми лицето. Старият Полиб, бащата на Евримах. Любовта е близначка на Мъдростта: иска бели коси... Този шейсетгодишен мъж беше само усмивка, вещина и изтънченост. Възпитаник на Музите и Харитите! Единствен той в мрака, пипнешком, откри и възхвали похватността на тялото ми, дрезгавината на гласа ми, блясъка на ума ми. И единствен той на тръгване ме попита кога ще дойде пак и остави на възглавницата ми пълната си пунгия... В обятията му забравих, че върша саможертва. Изпитвах истинска наслада с него! Поддадох се на изкушението!

Него бих искала да взема...

А пък Главният поп смърдеше и вонеше като пръч. И блееше като пръч. А призори, като си тръгваше, видях го как задигна от нощното шкафче будилника ми и го скри под расото си...

Пролетта настъпи тъкмо когато бях свършила с голямата Саможертва. От нея излязох по-чиста от преди. Петдесет пъти по-девствена.

И тъй като приближаваше време да се омъжа, вековете трябваше да запомнят чудото на моето целомъдрие. Отсега нататък в цялото царство ще се чествува празникът „Целомъдрието на Пенелопа“. Национален празник! Световен празник! В края на елафеболион^[2]. В същия ден, когато се чествува и Девствеността на Артемида!...

Светлината — Слънце на моята добродетелност, ще разбие стените на Сферата, за да покрие и затъмни светлината на Артемида — Селена^[3].

Повиках Мирто̀.

— Отсега натагък, дете мое, прави си и ти кефа.

— Ама...

— Ама-мама няма! Не се прави на срамежлива!

— Ама и тогава исках да ти кажа, но ти не ме остави. По десет пъти съм имала всеки един от тях!

Нещо мърда в мен. Повиках Халитерс и го запитах. Много се зарадва.

— Детето, което ще родиш — каза ми той, — ще бъде бог. Ще има кози крака, опашка и рога. Ще стане бог на горите и на пастирите. Ще се нарича Пан — защото негови бащи са Пантес^[4].

Божия майка! По-чиста и от Айдос!

[1] Най-старото наименование на Сицилия. — Б.пр. ↑

[2] Девети месец на атическия календар; съответствува на втората половина на март и първата на април. — Б.пр. ↑

[3] Богиня на луната, по-късно отъждествена с Артемида. — Б.пр. ↑

[4] Буквално — „всички“. Непреводимо игрословие с Пан, бог на горите, пастирите и стадата, и думата „пас, пан, пантес“ — всеки, всички (мн.ч.) — Б.пр. ↑

ЕДИНАДЕСЕТА ГЛАВА

ЗДРАВ РАЗУМ

От средствата на „саможертвата“ бях разбрала, че няма измъкване. Но трябваше да изпразня горчивата чаша до последна капка. Надявах ли се още? Не знам! По някой път... След три седмици изпратих да ми доведат Долий. Уговорихме се. А след това повикахме и Телемах.

Станал е вече на осемнайсет години. По ръст и по косия поглед прилича на баща си. Мълчалив и малко нещо занесен. Възрастта, видиш ли!... И мнителен. Дали ме обича? Не ми се струва! Може би мисли, че аз съм виновна, задето петдесет дармоеди съсипват бащиното му наследство!

— Не бива да забравяш — казах му аз строго — на чий баща се славиш, че си единствен син, и на коя майка рожба! И че никъде няма по-голямо и по-хубаво царство от Итака.

Има опасност да загубиш всичко това. Трябва да разбереш, че вече си достатъчно голям. Покараха ти мустаци и гласът ти задрезгавя. Време е да станеш по-сериозен. Да зарежеш лова и риболова. Да препашеш меча на баща си, за да спасиш каквото още ни е останало. И то час по-скоро! Защото първенците няма да те оставят да пораснеш!...

На твоята възраст децата от народа си вадят вече хляба и къща въртят.

Първенците искат да ти вземат всичко. Едни — майка ти, а всички — царството.

Имаме само едно спасение — да ги изпреварим. Преди те да ни вземат царството, ние да го продадем!...

— Да продам родината си?!

Аз и Долий го изгледахме в очите:

— Какви са тия приказки? Къде си ги научил тези анархистични неща? Царете нямат родина. Народите имат. Царството, не забравяй това, е на баща ти. Ще правиш с него каквото си щещ.

Още тази нощ ще тръгнеш. Екипирали сме ти най-бързоходния кораб на острова, кораба на Носмон, сина на Фрон^[1]. Ще ти дадем и десетина доверени и смели момчета и ще вдигнеш котва скришом и по мрак. По Злото море. Атина, под образа на Ментор, ще застане на кормилото. Ще се престориш, че не си я познал.

Най-напред ще отидеш в Ниокастро, сетне в Спарта, после в Микена, и накрая в Кор-фу. Ще се запознаеш с най-могъщите царе на нашето време.

В Ниокастро ще те изкъпе собственоръчно най-малката дъщеря на Нестор, Поликаста. В Спарта ще ти сложи трапезата единствената дъщеря на Елена, Хермиона, красива и предизвикателна като майка си; в Микена ще ти даде да пиеш вълшебни биле, за да те задържи завинаги при себе си, достойната дъщеря на майка си, оная лудетина Електра. А в Корфу ще ти изпере долните дрехи в морето и скришом ще плаче за теб глезената и единствена дъщеря на Алкиной, Навзикая.

Но ти ще си опичаш акъла. Ще се ожениш само за оная, чийто баща се съгласи да купи царството ни. Приготвила съм ти пълномощното. Ще поискаш толкова злато, колкото тежи тялото ти (не казвам душата ти — тя не може да бъде претеглена!). И да ни отредят и годишна рента от десет хиляди дуката.

И когато женихите рекат да вземат царството, ще открият, че вече друг го е взел. И островите, и хората, и самите тях!

Изминаха няколко седмици и едва тогава женихите подушиха, че престолонаследникът липсва. Отначало помислиха, че е отишъл при Евмей, за да не гледа хала на майка си. По-късно узнаха тайната. Побесняха. Екипираха веднага три галери и хванаха морето, за да издебнат Телемах; накъм Корфу. И да го убият, щом се завърне...

Но Атина Палада си знаеше работата. Взе, че извъртя острова обратно, севера към юга, така както завърташ ключ в бравата. И докато Телемах идвал откъм север, те го чакали откъм Дзанте^[2].

— Никой не се съгласи да купи царството ни — бяха първите думи на Телемах към мен. — В тая анархия, казват, в която е изпаднало, трябвало да воюват, за да си го вземат. А пък и народите им

били уморени. Само Алкиной прие с половин уста. Но за по-късно. И първо да се оженя за Навзикая...

Няма време за по-късно. Остават още пет дни само. Не! Няма да стана робиня на петдесет тирани. Предпочитам да си събера партушините и да се махна. Ще отида в Спарта. Освен ако боговете извършат чудо и ми пратят Дисей. Па макар и неистински!

Иначе (още утре дори!) ще напиша завещанието си и ще харижа царството си, ей тъй бадева, на Алкиной. Щом като не мога да го осребря, ще го харамисам и ще си отмъстя. А пък те, ако ще, да си скубят косите с Алкиной кой да вземе царството!

[1] Непреводими игрословия: „ноемон“ значи „разумен, мъдър“, а „фронис“ „разум, благоразумие, здрав разум“. — Б.пр. ↑

[2] Италианското наименование на остров Закинтос в Йонийско море. — Б.пр. ↑

ДВАНАДЕСЕТА ГЛАВА ЛЪЖЕОДИСЕЙ

Чудото стана! Дойде! Благословен да бъде Дошлият! Дисей! Не, разбира се, вкамененият! Не истинският! Лъжливият! Единственият, който можеше да дойде. По-лесно е, видиш ли, да дойде един лъжлив жив, отколкото един истински умрял!

И колко е по-едър от истинския! Щом влезе, и в стаята притъмнява! Като ти заговори, мазилката от стените почва да пада! Да оставим и това, че е и по-млад!

Ръцете и краката му са малко по-къси в сравнение с косматото му тяло. А врат сякаш няма. И издава някаква странна воня. Така навярно миришат нечистите духове и змейовете от приказките. Ама пък да не би да съм помирисала някога змей или нечист дух! Когато ми разказа историята си, разбрах. Смрадта която издаваше, беше свинска. Но като свикнеш с нея, не те дразни...

Казва, че е дошъл, за да ме спаси. Откъде и как е дошъл? Без кораб. Без другари. Сякаш е паднал от небето.

Видели го рано-рано сутринта да прекрачва вълнолома и да връхлита към страната като напад божия — с едната си ръка мъкнел две маймуни, а в другата носел такъв тежък боздуган, че и самият Херакъл не би могъл да го помръдне!

Малцината моряци, които се намирали на пристанището, изтичали да видят Титана и маймуните му. А той се спрял изведнъж и ги изгледал толкова свирепо, че горките си плюли на петите. Едни се сврели зад скалите, а други се напъхали в храма на Посейдон, молейки бога за милост!

Той и зверовете му вървели и подскачали толкова бързо, че с десетте си крака и ръце вдигали нависоко цели облаци пясък, сякаш го подхвърляли десет лопати!

Ала той, без да поглежда назад и без да попита някого (като че ли пък е имало нужда! За двореца ми няма нужда от водач — вижда се!), се отправил заедно с Равноправието и Свободата (така наричал маймуните си, макар че и двете били мъжки!) направо към Мен!

Пазачите на Външната Порта, като го видели, веднага офейкали и се залостили. И му извикали през пролуката:

— Кой там!

— Майната ви!

Блъснал вратата с рамо и я изкъртил заедно с резетата. Стигнал до втората еднокрила врата. Никой! Преминал и през третата и влязъл в настлания с плочи двор. И там по средата, на жертвеника, точно срещу входа на двореца, вързал маймуните си, минал през антрето и влязъл в голямата зала. И оттам поел по стълбището и се качил в гинекея.

Женихите и целият персонал на двореца се изпарили! Заклучили се в стаите и в килиите си...

Но откъде е познавал всички кътчета? Ще речеш, че всички дворци в Гърция имат една и съща кройка. Но не може всеки един да знае всичко така подробно! Или ще бъде цар, или царедворец!

Чух, че стълбата се затресе. И целият етаж. Помислих, че качват статуята на покойния. Бях я поръчала преди около половин година при най-добрия каменар на острова — гол, от жълт бигор, разкрачен (левият крак по-напред, а десният по-назад), прилепил юмруци на бедрата си, с усмивка на уста, без мустаци — за да прилича на Аполон!

Изпратих бързо Мирто̀ да спре хамалите. Не исках статуята за леглото си я! Ще го поставя, Дисей, високо на вълнолома, да гледа ден и нощ морето, дето дави левентите; да гледа как духът му обикаля по света — ако Дисей наистина се е затрил!

Миртула се върна тичешком и се строполи в краката ми, останала без дъх и жълта като шафран.

— Какво има? Говори най-сетне!

— Го... го... го... сподарке! Заклучи бързо вратата... да я подпрем и с маси, куфари и кревати... Тритон с делфините си ли е? Протей с тюлените си ли?... Енкелад с пъклото си ли?... Някакъв страшен демон се качва... Дойде краят на света...

И плачеше нервно.

Излязох да видя сама (знаех, че Мирто̀ все духове виждаше!). Тъкмо в този миг тиквата му се подаде една педя над площадката на стълбището, както гърбът на морската костенурка — над водата.

Премаля ми под лъжичката. Но не забравих, че съм царица и богиня. Господарка на света и на себе си.

— Кой си ти? — извиках му аз.

Гласът му беше като рева, който изскача от гърлото на Етна. Но не се изплаших от гласа му; изплаших се повече от това, което ми каза:

— Дисей! Твоят мъж!...

И веднага ме вдигна като кукла на едната си ръка и ме отнесе в стаята ми. Не сварих да видя мутрата му. Постави ме лекичко на леглото и ми каза нежно, сякаш гугутка пееше:

— Ти си такава, каквато си те представях. И дори още по-хубава. И по-красива, и по-млада, и по-божествена дори от самата Цирцея... Гълъбичке моя!...

И ме погали по брадичката.

— Коя е пък тая... Как я каза?

— Ще научиш всичко след малко.

— Ами ти кой си?

— Месията, когото ти очакваше от години. Най-хитрият и най-силният мъж на света. Нямам име. Ще ме наричаш Одисей. И естествено ще ме вземеш за свой мъж! Дойдох да спася и теб, и първенците ти! Значи — Отечеството! Отново ще ви обединя. И ще ме обикнеш, когато ме опознаеш, както аз те обикнах, преди да те опозная.

И лицето му се разшири, за да побере до-волната му усмивка, която преля извън бузите и мустаците му. А през полуотворената му уста се видяха, на горната му челюст, два зъба от слонова кост, по-големи от останалите — но му отиваха!

Не знам и аз как, но се почувствувах в сигурност до него.

— Познавах — каза ми той — Одисей.

— Познаваше ли го?

Изправих се и седнах на леглото.

— Познавах покойния много добре. Прекарах с другарите му няколко дни, затворен в същата кочина...

— Не си добре нещо!

— Ядохме в същата копаня жельдите си, дренките, дивите кестени, триците и варените си тикви със стафиди, за да се угоим. Въргаляхме се в същата кал...

— Какви са тия щуротии?

— Не бързай като вдовица в леглото. Веднага ще разбереш. Всички бяхме свини... Какво? Какво?... Искаш да ме заплуюеш ли? Внимавай! Знам те за разумна жена. Изпечена в живота. Внимавай! Само с два пръста те срязвам на две в кръста, като оса с ножица!

Овладях се. Наистина исках да го заплую. Но сега ме обзе голямо желание да го целуна.

— Дисей беше загубил всичките си кораби и другарите си на острова на лестригоните — някакви човекоядци с отровни души. Както са били наредени корабите, зад скалите, лестригоните неочаквано връхлетели на тях с едни такива грамадни камъни, дето един обикновен смъртен не може да обгърне и един от тях; замятали като градушка тежките камъни върху корабите и хората и ги направили на кайма. Само Дисей сварил да среже въжетата на своя кораб и гребейки с всички сили, да се отдалечи в морето и да се спаси с около четиридесет души. Но без кормило!

Бил отчаян до смърт. А севернякът се развихрил като бесен и ги заблъскал — така без кормило, — както му скимнело. След няколко дни стигнали на остров Еея, където царуваше една чудно красива богиня магьосница, дъщеря на Хелиос и на океанидата Перса, сестра на цар Еет и леля на Медея — всички магьосници и касапи на децата си!

На самия връх на една височина, заобиколен от недокоснати борове и неосквернено небе (долу морето тръпнеше от копнеж като влюбено сърце!), блестеше мраморният дворец на царицата, със сини и

червени стенописи, с медни панти и лазуритени корнизи, с бронзов долен и сребърен горен праг и със златни халки на всяка врата. Той сияеше сред веселото слънце на Великото море, съвсем лек, като безпльтен, сякаш не бе закрепен на земята, а висеше на небесния свод като кристален полилей...

Сред просторната градина, заобиколена, с висока желязна ограда, се разхождаха фазнаги, пауни, лъвове, вълци и мечки, кротки като хора (те си бяха наистина хора!). Единственият звяр там беше Тя!... Най-красивата богиня — поне най-екзотичната. Косите ѝ не бяха нито руси като на Афродита, нито черни като на Атина, нито кестеняви като на Артемида. Имаха всички цветове. А очите ѝ — зелени като на котка. Очите ѝ омагьосваха повече, отколкото билките ѝ.

Тя седяла на верандата си на столче от слонова кост, предяла вълна със златното си вретено и пеела с такъв плам, че Дисей, преди още да чуе гласа ѝ с ушите си, го чул със сърцето си — нещо като внезапна премала. Изплашил се.

И какъвто си бил благоразумен и много патил, не се решил да отиде сам да поиска помощ. И затова изпратил кормчията си Евриал, недоверчив и мнителен тесалиец, с още двайсетина други да огледат и да видят дали тук живеят хора или богове! Добри ли? Зли ли?

Магьосницата ги очаквала. Оставила вретеното и песните и настъпила такава тишина, че се чувало дори как течал сокът вътре в дърветата!

Красавицата слязла на двора и сама отворила вратата. Поканила ги вътре и ги поздравила с „добре дошли“, като назовала всеки по име! Знаела ги всички! Магьосница един път!... Само изразила съжаление, че прочутият им капитан, великият Одисей, не бил дошъл и че Евриал се бил скрил зад един дъб, за да я наблюдава. Много искала да се „погрижи“ за тях — да целуне ръцете на богоравния цар!

Веднага ги отвела в банята (с една дума, за да ги обезсоли!). И подпомогната от най-красивите си прислужнички — всяка от тях била дъщеря на някоя река, извор или дърво — ги изкъпала, намазала ги с благоуханни масла и ги облякла в копринени дрехи — направила ги, значи, „хора“, за да ги превърне след малко в свини!

— Ами!

— След това ги сложила да седнат на орехова маса — все тъй засмяна и сладкодумна, ласкателна и развълнувана, че нейни гости са

приятелите на Дисей. И все току искала извинения, че не е имала време да им приготви по-хубава вечеря, но и да имала време, пак не би сварила — просто си била загубила акъла! Толкова голяма била за нея честта, която за първи път ѝ оказвали гости гърци. Повече и от богове дори!

До всеки седнала и по една от сирените ѝ. За да ги обслужват. А те, тъй като им се бил отворил апетит и от банята, ядели като... свини (от месеци не били хапнали топло ядене!) и пиели, пиели по цели мехове. Накрая така се разгорещили, че почнали да си свалят обувките и дрехите.

— Свободно, свободно! Чувствайте се като у дома си със собствените си жени! — викала им все тъй любезно богинята магьосница.

А те, нали си били умни, „разбирали“ намека! Станали да попеят и да поиграят хоро с момичетата. Но когато отворили уста, за да запеят, завалиите, видели, че от гърлото им не излизал човешки глас, а грухтене; а когато пък протегнали ръце, за да прегърнат приятелките си, видели, че нямали ръце, а крака, и то не с пръсти, а с два големи нокътя! И когато, учудени от това, се погледнали един друг, видели, че нямат мутра, а свинска зурла, четина по цялото си тяло (една голяма четка по целия им гръбнак!), глигански зъби в устата и усукана опашчица отзад!

Те били вече свини!

И тогава сами застанали на четири крака — не можели вече да стоят изправени.

— Как станало това?

— Магьосницата със сладката усмивка им била сипала във виното от вълшебните си капки... И когато застанали на четири крака, хукнали като пощръктели из трапезарията — пощръктели от радост! Прекатурвали столовете, събаряли чиниите, чашите, вазите и се хапели един друг — от радост. Магьосницата ги гледала и се смеела пискливо — сякаш съскала змия!

Слугите, които си знаели работата и от други такива случаи, ги подкарали с тояги и ритници и ги извадили на двора. А те, щом излезли навън, се юрнали към портата, за да избягат в планините и да се радват на свободата си — и на новата си душа. Ала слугите, пак с тояги и текмета, ги подбрали и ги откарали всички в най-голямата кочина и там ги запрели.

— Благодаря на боговете, че моят Дисей се е спасил!

— Това беше моята кочина. Най-широката и най-уредената в цялото стопанство. Защото аз бях по рождение свиня и бях затворен в нея. Там царувах цели пет години. Бях як главен нерез, внук и аз на Еримантския Прародител^[1] и брат на твоя „Дисей“ (на глигана). Като малък, сукалче още, Херакъл ме донесе на острова и ме подари на магьосницата. На път за ябълките на Хесперидите, вкопчил се и за нейните ябълки.

Тя ме отгледа в ръцете си и ме кърмеше със собствените си ненки. И ме нарече Херакъл. Но на галено ми викаше Буби. И когато се охраних и станах същински звяр, тя обичаше да сяда на врата ми, както Кибела върху гърба на лъвовете, и да се разхожда из имението!

Построй ми кочина като палат. Нищо не ми липсваше. Но много се притеснявах така самичък. Малко траеше и компанията на свинките^[2], които час по час ми водеха за сой. През цялото останало време спях и колкото повече спях, толкова по-дебел ставах; и колкото по-дебел ставах, толкова по-малко се движех — стигнах дотам, че мишките си направиха леговище в жамбона ми! И затова, когато докараха при мен дващестте свиньочовеци на Дисей, аз ги приех с голяма радост и веднага станахме първи приятели.

Сега, когато имах компания, аз се съживих и подмладих. Казвах им на моя си език: „Гру-гру-гру, и-и-и, фъ-фъ-фъ...“ — колко добра е господарката ни. А те ми отговаряха със знаци: „Ама как да й кажем това?“

Не се карахме за яденето. Имаше бол-бол и всички зурли се побираха в копанята. Кокошките също се намърдваха в нея, пък и мишките, и врабчетата, и ядяха. Зарежи ги там...

След това го удряхме на сън и на сънища, натъркаляни един до друг... Колко часа ли? А най-голямото ни щастие беше, когато късно

следобед идваха слугите и ни събуждаха. Слагаха маркуча на чешмата и с помпата ни заливаха обилно със студена вода... и си правеха сеир да ни гледат как се въргаляме, как си играем на гоненица и на яхане, освежени, чисти, кефлии.

И после отново ядене и отново спане и сънища. Блажен живот!

Цирцея не пропускаше ден да не дойде да ни се полюбува. Гледаше нежно новите ми другари, приказваше им гальовно, усмихваше им се. Любов ли беше това? Омраза ли? Отде да знае предварително човек какъв смисъл има в смеха, в думите и в очите на жената! Научаваш това, след като си изпатиш!...

Започнах да ревнувам. Защото мен ме беше забравила. И все се боях, че ще вземе да седне на врата на някой от тези новите и ще излезе на разходка!...

— Свършвай!... Искам да знам за Дисей!...

— Но един ден ето ти го и Дисей, страшен и грамаден. Равният по мъдрост на Зевс намери начин да спаси момчетата си!

Излязъл в гората, за да потърси Хермес, праядо си. Повикал го три пъти по име. И богът, Момчето, го чул и слязъл от Олимп с шестте си крила (две на краката, две на шапката и още две на тоягата му). Извадил и му дал някакво вълшебно биле „моли“^[3], дето има черен корен и бял като мляко цвят:

— Вземи го и върви при Магьосницата, без да се боиш от нищо. Ще ядеш и ще пиеш всичко, каквото ти даде. Но скришом ще сипваш в чиниите и чашите малко от билето. И когато рече да те чукне с вълшебната си пръчка, за да те превърне и теб в свиня, сграбчи я за гръкляна, просни я долу на земята и я притисни с коляно връз корема.

Така и станало.

— Доведи бързо другарите ми! — извикал й той, като я стискал за гърлото и я натискал с коляно по корема.

— Ще ти ги доведа, но... не ме изоставяй. От години те чакам!...

— Най-напред другарите ми!

Изправила се цялата трепереща като лист на трепетлика, но не от страх! От любов! Смъкнала роклята си, която се била набрала чак до под мишниците ѝ, хванала Дисей под ръка и го завела в кочината ни.

Синът на Лаерт ни гледаше жално. Но никой не му обърна внимание. Аз не го познавах, а другите го бяха забравили.

Но като видяхме господарката си, много се зарадвахме и изтичахме в краката ѝ с притворени очички, в очакване на ласките ѝ. И тогава тя поръси стадото с някаква светена вода. Ала чудото, което Дисей очакваше, не беше нищо пред онова, което не очакваше нито Той, нито Цирцея!

Заедно с другите поръсването хвана и мен. И аз също станах човек. Те — двацет, и аз — един! Но никой не забеляза това! На всички ни изведнаж изчезнаха бивните, четината, опашката, и ноктите, и четирите ни крака. И застанахме на два, прави и стройни.

И каквото стана след това, никой не го очакваше — нито Цирцея, нито Дисей, а най-вече аз.

Дисей очакваше, че другарите му най-напред ще паднат един другиму в прегръдките, плачейки от радост, а след това всички ще паднат в краката му и ще му целуват ръцете, задето им е възвърнал душата и духа: родина, родители, деца и богове!

Нищо подобно!

Всички стояха сащисани и си търкаха очите, сякаш излизаха от гроб и светлината изведнъж ги беше заслепила. А езикът им напразно се въртеше и опипваше зъбите и небцето, за да открие думите.

Когато дойдоха на себе си, те проточиха черна жалба:

— Какво зло само ни стори, урсузино! Където и да отидеш, където и да се спреш, боговете все те преследват и само беди докарваш на себе си и смърт на другите! Само веднъж, този път, ни излезе на добро гонението на боговете! Защо ни направи отново хора? Да не би да сме ти поискали това? Попита ли ни?

Какво да го правим „образа и подобие то божие“ на мутрата ни, след като и мутрата, и душата ни са белязани с огнения печат на роба?

Бяхме забравили всичко. За нас не съществуваше минало и бъдеще. Само настояще. Не знаехме, че има смърт. И ако един ден господарката ни заколеше или пък ни разкъсаше някой вълк, това щеше да се случи само веднъж, без да го знаем, а не като сега, дето става всеки ден малко по малко — и го знаем!

Оскуба ни свинската четина и изтърга калта от кожата ни, а ни напълни отново душата с още по-мръсна кал и свинска четина: лъжи и измами от другите, мъки и грижи за нас!

Направи ни отново свине! И ни пусни по планините и горите. Да тичаме на стада нагоре-надолу, да преминаваме с плуване придошлите напролет реки; да ядем корени, тръстики и див кервиз; да изравяме с рилото си луковици, труфели и къртици през зимата. Без задължения, без господари и следователно без богове! И без идеи, които са в изгода на човекоядците. А вълците ли? Ако могат, нека ни хванат. А сега Вълците ни имат вързани!

И все тъй плачейки, те обгърнаха коленете му и го умоляваха да им възвърне дебелията кожа, четирите крака, опашката и бивните — и овчедушието!

Лъжеодисей прекъсна за малко историята си, погледна ме хитро в очите и ме попита:

— Какво разбра?

— !!...

— Да ти го кажа аз тогава! Робският народ, колкото повече го правиш на свиня, толкова по-малко разбира и толкова повече е доволен. Върху тази първа истина ще поставя основите на нашето царуване!

Ако тук присъствуваше Терсит, щеше да му каже: „Борете се да строшите веригите си и вие да изядете вълците!“ Затова ще избеся всички Терситовци!

После продължи:

— Аз слушах всичко това, но нищо не разбирах. Новопокръстен човек, видиш ли! Опипах тялото си отпред и отзад и то ми се струваше много странно и неестествено нещо. Стисках с две ръце главата си и я разклацах, както децата подрънкват касичката си до

ухото, за да отгатнат колко петачета има вътре. Разклащах я, за да накарам мозъка си да заработи...

По-късно разбрах, че няма по-лесно нещо от това да мислиш правилно и да преценяваш правилно. Всичко го намираш наготово: боговете, господарите си, истините, законите (писаните и неписаните), „басните“ и веригите или гърбача в ръцете: роб или господар! Те, изглежда, бяха родени роби. Обаче аз — роден господар! Аз, който царувах над свинете, ще царувам и над хората. Аз, който се родих четирикрак и се влачех по корем, сега ще стоя винаги прав; и всички ще се влачат по корем пред мен и на четири крака. В кочината бях Мъжкаря и ме хранеше Магьосницата; в града ще бъда пак Мъжкаря и ще ме хранят народите. В кочината свинките трепереха от мен и ме желаеха; в града никой няма да ме иска и всички ще треперят от мен. Ще треперят всички от мен и няма да ме желаят!

Когато Цирцея ни преброи, откри, че сме с един повече. Дисей отдели своите и само аз, най-едрият от всички, останах настрана.

— Ами ти кой си? — попита ме Магьосницата.

— Буби.

— А, добре!

Изпрати Одисей и спътниците му да си заминат колкото се може по-скоро, сега, когато времето се оправи. Даде му много храна и едно кормиле. А след това взе, че легна на легло. Разболя се като Федра. От любов. Към мен.

Междувременно ми приготвиха най-хубавата стая в двореца. А сирените ѝ се претрепваха да не ми липсва нищо. И както другарите на Дисей, когато станаха свине, забравиха предишния си живот, човешкия, така и аз, когато станах човек, забравих предишния си живот, свинския.

На третия ден ме покани в стаята си. Да я излекувам... Предаде ми ключовете на съкровищницата си... и ми разкри тайните на изкуството си. С косите си ми бършеше краката и застилаше земята с

най-скъпите цветя, за да стъпвам по тях. Предпочиташе да бъде моя робиня, отколкото царица, омагьосана от мен, отколкото магьосница!

— Сега — казваше ми тя — разбрах какво означава безсмъртието ми. Ако ме зарежеш, няма да мога да ти сторя зло — ти знаеш цялото ми изкуство; но не мога и да умра — след като съм безсмъртна. Но ще се изкача на върха и ще се хвърля в морето, за да стана Горгона. Ще те търся из целия свят. Ще хващам корабите и ще ги питам: „Обича ли ме моят Буби?“ И ако ми отговарят: „Обича те!“, ще ги оставям да продължат; но ако ми отговарят: „Не те обича!“, ще ги потопявам!

Живях с нея щастливо няколко години. Цар и Магьосник, и Бог. Силен, прекрасен, мъдър и безсъвестен.

Но полека-лека островът започна да ми става тесен. Не ме побираше. Искаше ми се да излети. Да се разпростира из цялото пространство, из всички времена; от земята до звездите и от Днес до Винаги. Да променям образа, езика и името си; да сменявам мястото и епохата. Но да бъда винаги Аз. Свинята.

Да стана родоначалник на нов тип авантюристи свръхчовеци: диктаторите. Да закова земята, да не се движи; по този начин тя ще прогресира. Никой няма да мисли, няма да говори и няма да желае нищо. Само аз ще мисля, ще говоря и ще искам...

Научих, че си пратила човек да продаде царството и побързах да дойда, за да ти го върна — и него, и още толкова! И ще ти го направя същински рай. С терор и убийства. А после ще отидем още по-нататък...

А сега на работа! Още утре ще те отърва от женихите. Няма да ги убия. И те са ми нужни, и аз съм им нужен. Ще станат нашите най-добри приятели. Само ще ги изпъдя. И дори ще ме молят да ги пусна да си вървят!...

В това време зад дворната порта се насъбраха първенци, слуги, войници и гледаха през дупките и пролуките двете маймуни. Но никой не се осмеляваше да бутне вратата...

И навън на площада се насъбра много народ. За да разберат какво става. Що за циганин беше този див човек!

Дисей (така ще го наричам отсега нататък) изпрати Долий при жените. „Августейшата ни господарка заповядва: утре в десет ви кани да я посрещнете с парадните си униформи и с мечовете си в голямата зала. Ще ви удостои с честта да ви говори!“

След това го прати да се изкачи на една, от кулите на Главната Врата и да извика на народа: „Вървете си сега по къщите и утре следобед съберете се пак тук. Ще научите важни новини.“

Същата вечер Лъжеодисей взе маймуните си (Равноправието и Свободата) и ги затвори в една голяма желязна клетка, в която имаше въжета, халки, стълби (за да си играят), и постави клетката досами стената на залата, срещу входа.

Първенците още отрано зачакаха в залата, като се гледаха учудени. Навън на двора беше строена стражата.

Точно в десет и една минута слязохме и ние с всички салтанати на „царския церемониал“. Когато влязохме вътре (Дисей, сресан, накъдрен, напарфюмиран, държеше боздугана си в ръце), първенците поздравиха царицата — Булката. Но очите им шареха по „чужденеца“.

И Евримах, който не се бои от думите, изкрещя ядосано:

— Кой е този? Какво си ни го домъкнала?

А Дисей отвърна с гръмкия си глас:

— Този е вашият цар — Дисей. И не ме доведе царицата. Доведоха ме боговете.

И вдигна юмрук, голям и тежък като гюле:

— От днес управлява ей този юмрук! Каквото сте изяли и изпили до днес в къщата ми, халал да ви е! Но сега ще се пръждосате оттук! С добро. Защото искам доброто ви. Да се разделим като приятели. Но ако...

— Амии! Откъде ни пъдиш ти?! Това тук е домът ни. Ние управляваме сега. Ние сме царете. Единовластието се превърна във власт на Петдесетте.

Кой ли пък ти вярва, че си Дисей! Не му приличаш никак! На (и извади от джоба си един сребърен талер). Я виж! Друг е той, друг си

си!

Дисей се усмихна кисело, като тигър, когато стисва със зъбите си муцуната на бивол.

— Дванайсет години станаха! Скитах по всички земи и всички морета; слязох в Ада и се изкачих на Олимп — и искате да не се изменя ли? Знаете, че бях и две години вкаменен. И когато боговете пожелаха и мраморът започна да се размеква, много естествено е кройката ми да се е поизкривила!

А сега дали ти харесвам, или не ти харесвам, дали ме признаваш, или не ме признаваш — аз командувам! Разкарай се първи!

Евримах, който седеше от дясната страна на масата, изтегли меча си... Дисей спокойно протегна ръчището си и го сграбчи за врата. Вдигна го високо и го изтързузи по масата като пачавра. Запрати надалеч всички вази, чаши и чинии и ги направи на сол. Настъпи голям смут. Всички първенци се струпаха на другия край на масата и измъкнаха мечовете си.

А Дисей вдигна във въздуха Евримах и го хвърли като гумена топка върху тях и той за малко не се набучи на мечовете им.

— Ще се махнете или няма да се махнете?

И размаха над главата си огромния си боздуган, както децата въртят вързания с конец за крака златен майоки бръмбар, за да бръмчи.

— Само с един замах ще ви просна долу и петдесетимата!

И тогава, един по един, те почваха да пъхат мечовете в ножниците и тръгнаха да си ходят.

Но Дисей им каза:

— Не така. Подайте ми ръка — мир и любов.

— Да си приберем ли сердарите?

— Ще останат тук. Ще ви дам от моите, за да ви пазят. Можете да им заповядвате да връзват, да бият, да бесят. Но от мое име! Всеки от вас пак ще си бъде господар, съдник и палач в княжеството си. Но с моята сила. И тази сила, след като ще бъде съсредоточена в ръцете на Един човек, ще може бързо да се придвижва цялата в случай на нов бунт. Но нов бунт няма да има. Терорът на царя ще бъде толкова голям, че всички ще се сковат...

Когато Свещеният Дворец се опразни, Дисей отвори Главната Врата, качи се на най-блестящата колесница на покойния и съпроводен от много войници отдысно и отляво, излезе на площада:

— Царят на Итака, на Занте, Кефалония, Света Мавра, Петала и Румелия, Дисей Първи Завоевателя, ви говори!

Познахте ли ме? След десет години боговете отново ме върнаха на народа Ми. От днес нататък това слънце ще огрява най-хубавия от всички светове и най-щастливите смъртни. И никога няма да залязва в моята държава. Защото мечтата на толкова поколения, мечтата за Велика Итака, ще я осъществя аз!

Ще работите мълчаливо, без да разсъждавате, и ще спите безгрижно, без да се боите. Аз ще разсъждавам и ще бдя за вас. Обичайте господарите си, които боговете са ви дали, както те почитат боговете, които им дадоха мен за техен господар!

Колкото повече работите, толкова по-свободни ще бъдете и родината ще укрепва. И слънцето ще се умори да пише по небето с огнения си калем чудото на третата итакска цивилизация.

Вървете си сега в къщи като послушни дечица. И с песни!...

Всички си тръгнаха с наведени глави и непоносима мъка в душата. От днес нататък слънцето няма да грее вече за тях!...

След това Дисей изкачи по три стъпала наведнъж стълбата на гинекея и дойде в стаята ми. Смръщи вежди над носа си, надвеси се връз лицето ми и ме попита:

— Къде ги държиш грошовете?

— Какво? (И скочих права.) Как го каза?

— Грошовете!

— Дадох ти царството, името на Дисей и себе си. Грошове ще ми дадеш ти!

— Това и ще направя. Ще изпразня касата ти веднъж и ще я напълня десет пъти.

— За десет години?

— За няколко месеца. И то с лопата. Ще одера всички... Сега грошовете ми трябват, за да създам голяма войска и полиция, явна и

тайна. Няма да чакам да връхлети злото, та тогава да го ударя. Ще го ударя, преди да връхлети. Ще изпълня градовете и селата с уши. Да знам какво дрънка вътре в тиквата на всеки един — чак до последната колиба и до последната люлка!

Ще вземам децата още от люлката и ще ги правя предатели на родителите си, убийци на братята си. Ще пълня пустите острови и затворите с всички свободни хора, та навън да останат само робите. Мога да ги превърна в свине. Но на мен не ми трябва пържоли; трябва ми пари и работа.

Ще управлявам толкова безчовечно, че когато боговете пожелаят да ме вземат на Олимп, никой няма да може вече да управлява света, освен ако бъде десет пъти по-безчовечен.

— Мъдър си. По-мъдър и от стария Нестор.

— Колко години ми даваш?

— Четирийсет-четирийсет и две!...

— Само на десет съм, карам единадесетата!...

— Амии?!

— Шест години човек и пет години свиня. Но петте свински години правят трийсет човешки!

— Бубито ми!

— И, разбира се (близо е до ума), Историята ще пише, че съм бог и потомък на боговете!

[1] Еримантския глиган — хванат жив от Херакъл, Пети подвиг на Херакъл. — Б.пр. ↑

[2] Непреводима игрословица: „скрофа“ на гръцки означава и „свиня“, и „курва“. — Б.пр. ↑

[3] Митично чудодейно растение, което се споменава у Омир. В по-късно време — вид чеснов лук. — Б.пр. ↑

ТРИНАДЕСЕТА ГЛАВА

ПРИКАЗКАТА

Четири години. Най-хубавите години. Най-добре стопанисваните на света. Оттатък — потта, отсам — Умът; оттатък — немота, отсам — хора; оттатък — богиня Хестия^[1], отсам — богиня Нике^[2].

Третата итакска цивилизация.

Като приказка.

После нови четири години. Най-лошите години. Най-неспокойните на този свят. (Защо трябва да съществува светът, след като не съществува царската власт?) Сгромолясаха се небесата и слънцето и паднаха с главата надолу и опашката нагоре в преизподнята бездънна. Защото рухна стълбът, който ги крепеше: тронът ни!

Като приказка...

Четири години вече се мъкнем по чужбина, отсечени от корена си. И кой беше дърварят? Народът! Кой друг!

Казвах му на Дисей (на Лъжеодисей):

— Не правиш добре, като ги разглезваш така прекалено и ги очистваш един по един или по пет по пет. Поникват десет пъти по толкова! И още по-лоши! Отрежи им на всички наведнъж двата големи пръста на краката и на ръцете. За да не могат да бягат по планините, когато ги гоним, и да не могат да държат меч и копие, когато ни гонят.

— Но трябва да държат мотиката, чука и сърпа!

— С две дъце! Да се изморяват повече, за да нямат време и сила да мислят.

Смееше се изпълнен с благодушие.

Наистина, колко хубаво минаваха първите четири години! Дисей управляваше Кораба с опашката си. А пък аз — Къщата със

„стипцалъка“ си! И царството стана същинска кукла — като онези, дете, щом ги проснеш по лице или по гръб, затварят очи.

Обичаше да ме гледа долу в одаята да тъка на стана със собствените си ръце черги, фанели, долни дрехи. Обичаше аз лично да му впрягам мулетата, ветрогоните му, с украсени със злато задници; и когато се нагласяваше хубаво на седалката, да му предам в ръцете камшика (след като го целувах), символа на властта и на човечността.

Непорочно гръцко семейство!

А той не пропускаше празник или тържество, без да ме сложи до себе си на висок трон: да гледам и да ме гледат. И наред площада (а народът околоръст — да гледа и да се учи!) току качваше на бесилките или отсичаше главите на непоправимите с балтията и секирата на касапина. На висок трон — за да не пропусна нито един гърч на лицето, нито едно потръпване на тялото. Бащата! Каква чувствителност!

Двата пролива на Йонийско море се оттеглиха по-далеч от страх — да не ни докоснат. Мъдрият Алкиной изпрати сватове за Телемах. Даваше ни любимата си дъщеря с цяла планина прикря, за да спаси царството си.

Корсарските ни кораби браздяха моретата от скалите на Арнаутия чак до варовиците на Цериго^[3] и от тока на Калабрия чак до двойната секира на Минос^[4].

Всички предишни женихи станаха капитани, търговци на роби и банкери. Същински златен Пактол^[5] ромонеше в дворците-замъци и в касите на велможите; и Пактол на любовта. Свежото гъргорене на първия и горещото на втория освежаваха и стопляха и последния селски бордей.

Но...

Два варварски народа, Вълкочовеците и Чакалочовеците, които произхождаха от вълци и чакали, връхлетяха от далечните си гори и острови, черни и с мрачна душа като горите и островите си, безмилостни и човекоядци като вълци, хитри и лешояди като чакали, и се нахвърлиха в неизброими пълчища един срещу друг. За да изядат сушата и моретата. Виеха, опожаряваха и разкъсваха всичко и се приближаваха и към нашия мирен рай.

Първи довтасаха Вълците. Само с един скок налетяха от Румелия върху Света Мавра и Кефалония. Подире им тичаха запъхтени с корабите си Чакалите. И обадиха на Дисей да се опъне на Вълците. И ако го победят, да избяга, а пък те щели да го върнат по-късно още по-силен от преди.

Дисей искаше да предаде народа на Вълците, за да спаси трона си. Но народът не искаше. В края на краищата моретата бяха открити — в ръцете на Чакалите. Ако се видеше натясно, Дисей щеше да скочи на някой кораб и да офейка.

Но нямаше да остави народа си сам. Щеше да се бори и той отдалеч за победата на Правото. А право щеше да има онзи, който победеше. А той, Дисей, естествено честно и почтено щеше да отиде с победителя.

Нямахме много време за мислене. Нито кърпата за глава на Левкотея — лъжата ми, значи — можеше да ни помогне, нито сварихме, да приложим вълшебствата на Цирцея. А сина си Пан, дето го родих лани и беше вече на хиляда години, никъде не можех да го открия. И той се беше сврял изплашен в гъстите гори на Аркадия с многото жельди и дивите кози.

Дисей призова народа да защити „свещената земя на родината“, гробовете на прадедите, светилищата на боговете и свободата! (Добре ги измисли!)

И народът грабна оръжието и се би като лъв. Не за земята, която не беше негова; не за прадедите, каквито той нямаше; нито за боговете, които го бяха изоставили — безсмъртното тяхно дете; нито за свободата на другите. Така казваше! Би се, за да изгони чуждите и местните разбойници. И по този начин да се сдобие и със земя, и с родина, и с богове, и с прадеди — и със своя си свобода!

Неблагодарник такъв!

Народът воюваше по планините и моретата, а Дисей нямаше време за това. Стягаше куфарите си. И още преди войската да бъде напълно победена, командирите ѝ я предадоха на враговете. И какво да прави тогава Дисей! Взе държавното съкровище, скъпоценностите ни и картите за игра; взе и мен, и Те-лемах, и Миртула (старият Лаерт беше починал); взе и най-верните си съветници, качи се на един чакалски кораб и избяга. Избягахме... за да продължим още по-добре борбата. Докрай! Ние бяхме маята на нацията... А без мая не става хляб!

На другия ден след като избягахме, Вълците влезли в Итака. Народът се затворил в къщите си. Но първенците, генералите и всички висши официални лица излезли с медалите си и без мечове, начело с Главния поп, който притискал връз гърдите си Свещената Митология; отпред музиката, а отзад момичетата от аристокрацията, които държели в снежнобелите си ефирни ръце цветя и венци, те посрещнали с ликуване и гордост победителите. „Спасителите“.

Евримах им благодарил за голямото добро, което направили на Итака, като я отървали от Чакалите; и за голямата чест да се наричат предци на гърците.

След това им предал върху сребърен поднос ключовете на града и на държавното съкровище — каквото беше останало. Предал им и всички кораби, складовете за оръжие и всичкото жито и олио на народа — и добитъка му. Предал им и всички книги, за да ги изгорят, и всички училища, за да ги превърнат в затвори, и всички църкви, та народът да се моли да не си отидат. И всички досиета на анархистите.

„Спасителите“ направили Евримах Велик Везир. И всички първенци — негови съветници. Не закачили на никого от тях нито имота му, нито привилегиите му. Оставили ги спокойни и с чест и почит с чифлиците им, със сараите им, с харемите им, с касите и контрабандата им. Но на сиромашията ѝ взели всичко. И последния ѝ залък, и последния ѝ петак.

И когато Великият Везир със сладникавата си усмивка попитал стария Капитан дали царството ще запази старото си име, или да му

свали табелата и байрака, чужденецът отвърнал:

— По-късно ще помислим за мострата. Сега искам същността. От болярите — помощ, а от народа — робия.

Още на другия ден Великият Везир и най-големите първенци започнали чрез вестниците, амвона и чина да учат народа, че Вълците са негови спасители и че Чакалите и анархистите са врагове и на боговете, и на Човешкия род. И наредили онзи благословен ден, в който спасителите за първи път влезли в Итака, да се чествува всяка година като национален празник.

Глад, болести и смърт косели беднотията. А господарите трупали пари и звания. И тайно ни изпращаха известия, че работят за нас. Подготвяли пътя за завръщането ни. Ако накрая победят Чакалите, щели да ни върнат в нашата Итака, а ако победят Вълците, самите те щели да ни докарат в нея.

Но нека се върнем на „приказката“ си.

Полезът на Вълците се оказал чудотворен. Спокойствие и ред царели по всичките ни острови. Къорав човек не се подавал на улицата, кола не вдигала прах, капка катран не изцапвала пристанищата, куче не залайвало, котка не мяукала, селянин не жънел. Хората се страхували; Вълците взели каруците, а Чакалите корабите ни; изгладнелите изяли кучетата и котките, а селяните засявали нивите, но ги жънели „спасителите“ и с право, щом като се биели за нас.

И тогава станало нещо невероятно. И в приказките го няма.

Отначало малцина, а после на тумби, на тумби хората хванали балкана. Народът! Нова буна! Със секири, със сърпове, с тояги — кой с каквото можел! За да освободят родината! (За да грабят и да рушат, значи!) Кой им е разрешил? Попитаха ли ни изобщо? Или поне нашия наместник Евримах? Разваляха ни нашата „борба“ — и сметките ни!

Те биеха Вълците, „спасителите“, където и да ги срещнеха. Не им даваха да си подадат носа извън градовете. Вземаха им оръжието, ограбваха складовете им, сякаш бяха на баща им; разрушаваха мостовете, сякаш бяха чужди! А през жътвата не им позволяваха да вземат житото от селяните!

Тумбите се превърнаха във войска! И сега страхът не се възкачваше от градовете към планините, а връхлиташе от планините връз градовете! Щом завладяваха някои области и се установяваха здраво в тях, обявяваха ги за народна държава и ги наричаха Свободна родина! С правителство, с народно събрание, със съдилища, с училища — и с волски труд и за големи, и за малки! (Кеф ми стана!) И с жени-министърки, жени-депутатки, жени-съдийки. И жени-войнички, с пушка, с фусти и с гащи! Анархия, значи, с всичките ѝ такъми!

Боговете и Вълците се ядосаха. Не можеха да понесат такава неправда. Вълците станаха дважд по вълци, а Боговете — дважд по робоядци.

„Спасителите“ призоваваха националистите, които милееха за страната си, да грабнат оръжието и да защитят родината, гробовете на прадедите, светилищата на Боговете и свободата! Може и да бяха хора от кол и въже, но свещената цел и свещената заплата ги пречистваха. Заедно с побеснелите Вълци наемниците се нахвърлиха още по-бясно върху предателите. Едни с оръжия, други с шпионство.

Вълци, богове и патриоти опожаряваха селата на бунтарите, бесеха или колежа онези, които им падаха в ръцете — а много пъти и живи ги изгаряха. И тогава бунтарите също започнаха да колят и да убиват „патриотите“.

Чакалите се смееха отдалеч.

— Не се сърдете — казваха ни те. — Ние подпомагаме вашата борба за ред и свобода. Товарим цели каици с оръжие и го изпращаме на Везира ви и на Вълците, за да го дават на патриотите. Образувахме и Тайфи от патриоти и ги изпратихме по планините, уж за да се бият с чужденците, а пък те ще удрят в гръб предателите. Разпалихме гражданска война и по този начин подготвяме свободата на послушните и вашето завръщане.

Изпратихме тайно и наши капитани при бунтарите, за да ги съветваме и да насочваме борбата им; сиреч, за да ги предаваме.

Изпратихме и други тайни агенти в щаба на Вълците, за да сътрудничат днес за потушаването на бунта, а утре — за светлината на истината!

Може ние и Вълците да се ядем помежду си за владееенето на света! Но след като народите надигат глава и искат да изгонят и нас, и тях, тогава ще изгубим войната и те, и ние! По този проблем вече не сме врагове, а съюзници. Разбрахте ли?

От много дни не съм писала нищо. И сега дори сълзите ми капят върху хартията и размазват буквите... Загубих моя Дисей — мъжа си! От многото грижи и безсънните ноци (пък и много ядеше, за да се поотърси от тях и да си отпочине) му дойде дамба. Падна Първият Войник за Свободата прав на поста си. Дълъг беше гробът, който зейна и погълна моя великан. Оплакаха го и приятелите, оплакаха го и враговете. И крокодилите. Последните му думи бяха: „Равноправие!... Свобода!...“ Маймуните му!... Потънала съм в скръб. Не свари да ми разкрие тайните на Цирцея. Но и със старите средства (богове, лъжепросвета, глад, затвори) човек може да превърне народите в свине!...

През третата година „приказката“ наподобява чудо.

Един друг народ, Червеночовеците, демони от пъкъла, безбройни като вълните на Океана, връхлетяха от ледовете на Севера, всемогъщи и непобедими, и заляха с вълните си страната на Вълците. И те — за свободата на робите! Като Вълците и Чакалите! Само че още по-лоши! Защото не само го казваха, а и го вършеха. Освободиха робите!

И тогава горките Вълци се видяха принудени да си съберат партушините и да се махнат на бърза ръка отвсякъде, за да отидат да бранят вълчите си леговища. Да сварят да ги спасят! Отидоха си от Итака, така както и дойдоха. С един скок. С божията благословия! Не ни искаха злото! Дано не ги стигне и тях зло!

Щом Вълците си отидоха от острова, бунтарите слязоха от планините. Завзеха властта. И обявиха Бунтаровластие! Цялата земя,

фабриките, корабите и банките — на народа! Без големи и малки господари, местни или чужди. Само стадо, без чобани!

Боговете много се смееха. А Чакалите още повече. Докато Вълците бяха тук, те обикаляха около островите ни, но сега скочиха в тях само за един ден. Освободители!

Освободителите веднага поискаха от бунтарите да предадат оръжието си и да се завърнат послушно по „домовете“ си. И каквото са сторили досега — просто да им е!

Но къде ти да ги послушат ония! Да предадат спечеленото и властта, която те нарекоха Равенство! Отказаха. И тогава освободителите, както се бяха наговорили с първенците и чистите патриоти, се нахвърлиха върху тях. И със силата на оръжието и волята на боговете победиха за кратко време бунтарите, взеха им оръжието и им нахлузиха отново веригите, които Кронос беше осветил, а боговете — благословили.

Навсякъде зацари отново ред, спокойствие и тишина. Както на земята, така и на небето!

И когато освободителите влязоха официално в столицата, никой от народа, освен малцината ни отбрани патриоти, не излезе да ги посрещне. Анархисти такива!

Но първенците, генералите и висшите официални лица излязоха с медалите и с мечовете си начело с Главния поп, който притискаше връз гърдите си Свещената Митология, и с музиката отпред, и момичетата на аристокрацията отзад, с букети в снежнобелите си ефирни пръсти посрещнаха с ликуване и гордост новите победители-освободители.

Велик Везир, брат на Евримах, Стеномах^[6], им предаде ключовете на Града и на Държавното съкровище. И им благодари за голямото добро, което направиха на итакците, като ги освободиха, и за още по-голямата чест да ги считат за потомци на боговете, а така също и на Арапите. Бели арапи.

Великият Везир ги запита с най-сладникавата си усмивка на уста дали царството ще запази старото си име или да му свали табелата и байрака. А Капитанът на освободителите му отговори също със сладникава усмивка:

— Ако не запазите името, табелата и байрака, тогава какво ваше ще имате!

Но Чакалите не бяха чак толкова прости да зарежат работата дотук! Дадоха оръжието, което взеха от бунтарите, на патриотите. За да убиват, без да дават никому сметка, всеки предател: на улицата, в къщата му, на нивата. И да не ги убиват, така изведнъж, ами първо да ги измъчват. Тогава планините се изпълниха с цели тайфи въоръжени патриоти. За да прочистят планините и градовете от заразата.

И така разпалиха междуособната война, за да не се махнат никога... За бога, да не се махнат!... Иначе пак ще почне същото!...

Завърнах се и аз, Идеалът, в родината и при народа си. Първенците и патриотите ме посрещнаха добре, с отворени обятия — като ченета на кит. А народът пак се затвори по къщите си! Но къде ще ми отиде!

Ах, ако беше жив моят Лъжеодисей Евпатор, Филадельф, Евергет, Сотир^[7]! Да се радва и той!

Боговете ще ми изпратят друг. И тогава светът ще стане по-хубав. И по-голям.

И за да стане светът по-голям и по-хубав, сега народът ми се бие по всички краища на земята. На Мъртво море, на Нил, на Ефрат, в Цейлон; където и да го пратят Чакалите. Велик свят! Велика Итака!

Сега всички сме щастливи. Господари и народ. Гледах как долу на площада момичетата от народа играеха хоро и празнуваха новия ред. И чух новата песен, по която играеха хорото.

*И душата ми ликува^[8],
че пазвата ни съзрява
за горчивото мляко
на страха и на робията.*

Кой я е съчинил? Изпратих да ми го доведат. Ще го „назнача“ за национален поет. И ще направя песента му национален химн.

Големите истини произлизат от големите събития. А най-голямата истина е; няма свобода без терор и вериги...

Прекрасен е животът!

Тук свършва приказката, но всеки край е и едно начало.

[1] Закрилница на домашното огнище. — Б.пр. ↑

[2] Богиня на победата. — Б.пр. ↑

[3] Италианското название на остров Китира на юг от Пелопонес. — Б.пр. ↑

[4] Двойната секира е била емблема на Минойския Крит. — Б.пр. ↑

[5] Малка река в древна Лидия. Прочута със златоносния си пясък. — Б.пр. ↑

[6] Игрословие: „еврис“ — широк, „стенос“ — тесен. — Б.пр. ↑

[7] Прозвища, давани на някои владетели от елинистичните монархии. Означават съответно: „Потомък на знатен баща“, „Братолюбец“, „Благодетел“, „Спасител“. — Б.пр. ↑

[8] Авторът прави игрословица с думите „анагалиазо“ — ликувам, „анагулиазо“ — гади ми се. — Б. пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.